

Zomernota 2018

INHOUDSOPGAVE ZOMERNOTA 2018

Hoofdstuk 1: Aanbiedingsbrief	3
Hoofdstuk 2 Leeswijzer	7
Hoofdstuk 3 Actueel financieel beleid	9
Hoofdstuk 4 Tussentijdse verantwoording per programma	9
Inleiding	
Thema 1: Raalte is:	
Programma 1.1 Bestuur en Dienstverlening	11
Programma 1.2 Veiligheid en Handhaving	13
Thema 2: Raalte leeft:	
Programma 2.1 Onderwijs	15
Programma 2.2 Welzijn	17
Programma 2.3 Sport	19
Thema 3: Raalte werkt:	
Programma 3.1 Arbeidsparticipatie en Inkomen	23
Thema 4: Raalte woont:	
Programma 4.1 Wonen en Woon- en werkomgeving	25
Programma 4.2 Integraal beheer Openbare ruimte	27
Programma 4.3 Milieu en Duurzaamheid	29
Thema 5: Raalte zorgt:	
Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteun. Begeleiding en Jeugdhulp	31
Thema 6: Raalte biedt ruimte:	
Programma 6.1 Ruimtelijke Ordening	33
Programma 6.2 Economie	35
Programma 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit	37
Overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien	39
Stand van zaken met betrekking tot investeringskredieten	45
Bedrijfsvoering	46
Hoofdstuk 5 Sociaal domein	47
Hoofdstuk 6 Stand van zaken bouwgrondexploitatie	53
Hoofdstuk 7 Financiële overzichten	61

Bijlagen:	69
• overzicht algemene bestemmingsreserve	70
• overzicht mutaties in reserves 2018 bevoegdheid van de raad	71
• overzicht beschikbaar stellen krediet bevoegdheid van de raad	71
• overzicht onvoorzien structureel en eenmalig	72
• gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey	73
• egalisatiereserve onderhoud gebouw Tijenraan	74
• gekoppelde reserve afschrijvingslasten Nieuw Tijenraan	75
• risicovoorziening Nieuw Tijenraan	76
• reserve aanloopverliezen Nieuw Tijenraan	77
• reserve beschermd wonen	78

De projectenrapportage gebiedsontwikkeling 2018 is een afzonderlijk boekwerk.

Hoofdstuk 1: Aanbiedingsbrief

Raalte, 28 augustus 2018

Onderwerp: vaststelling zomernota 2018

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de zomernota 2018 aan. In de zomernota wordt de tussentijdse balans opgemaakt over het eerste halfjaar 2018. Politiek gezien heeft het eerste halfjaar met name in het teken gestaan van de gemeenteraadsverkiezingen welke op 21 maart 2018 hebben plaatsgevonden. Met hierop aansluitend de totstandkoming van het Roalter Akkoord en de vorming van een nieuwe coalitie en een nieuw college.

De begroting 2018 is nog voorbereid door het vorige college en vastgesteld door de raad in "oude samenstelling". Het huidige college, in nieuwe samenstelling, legt met deze zomernota 2018 verantwoording af aan uw raad over de uitvoering van de lopende begroting gedurende het 1^e halfjaar 2018.

Uitvoering begroting 2018

De uitvoering van de verschillende onderwerpen uit de lopende begroting ligt op schema:

- Nieuw Tijenraan is begin 2018 in gebruik genomen.
- De visie op dienstverlening is door de raad vastgesteld. Deze visie geeft richting aan hoe we onze externe dienstverlening in de dagelijkse praktijk verbeteren en vormgeven.
- Er is met de samenleving hard gewerkt aan de start om te komen tot een integrale Omgevingsvisie.
- De samenwerking en transformatie in het sociaal domein krijgt in de praktijk steeds beter vorm. Dit doen we in samenwerking met alle samenwerkende partners, de KR8 partners.
- Voor inwoners met een laag inkomen ligt er nu een overzicht van welke voorzieningen op financieel gebied zij gebruik kunnen maken. Deze infographic wordt goed ontvangen.
- Rijk, provincie en gemeente hebben een bestuursovereenkomst gesloten inzake de realisatie van knooppunt Raalte.
- We zien dat de woningmarkt in Raalte zich heeft hersteld. In het nieuwbouwsegment is er duidelijk sprake van een grote vraag naar kavels.
- De belangstelling voor bedrijfskavels op de Zegge VII is toegenomen. Concreet heeft dit geleid tot een verkoop van 2,7 hectare en het in optie geven van 2,6 hectare.
- Er zijn vervolgstappen gezet op het gebied van duurzaamheid en energietransitie.
- De realisatie van het zonnepark in Heeten is gestart en er heeft een verkenning plaatsgevonden met betrekking tot het beleid van zonneparken in het buitengebied.
- Het plan van aanpak versnelling sanering asbestdaken is in uitvoering. Eigenaren van asbestdaken worden hierbij door de gemeente Raalte ondersteund.

Actueel financieel beleid

De zomernota 2018 sluit voor het lopende begrotingsjaar met een positief saldo van € 1.024.703. Voor het jaar 2019 is een negatief effect voorzien van € 72.950 terwijl voor de jaren 2020 en 2021 een positief effect is voorzien van respectievelijk € 237.006 en € 357.722.

Rekening houdend met de mutaties voortvloeiend uit de jaarrekening 2017 en deze zomernota, is de verwachte stand van de algemene reserve eind 2021 toegenomen van € 2,49 mln. bij de begroting 2018 tot € 4,75 mln. bij de zomernota 2018.

Bovenstaande ontwikkelingen betrekken we bij de begrotingsvoorbereiding 2019 en het meerjarenperspectief 2020-2022 en de daarbij behorende afwegingen voor bestaand en nieuw beleid. Hierbij willen we een financieel gezonde gemeente zijn én blijven met een sluitende begroting en meerjarenperspectief én een evenwichtige balanspositie.

Stand van zaken bouwgrondexploitatie/ projectenrapportage 2018

Bij deze zomernota is de jaarlijkse projectenrapportage 2018 gebiedsontwikkeling gevoegd. Hierin wordt de voortgang van de grondexploitaties weergegeven.

Tot slot

Wij hopen dat deze zomernota voldoet aan uw informatiebehoefte en zien uit naar de behandeling in uw raad.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte,

de secretaris
Karin Cornelissen

de burgemeester
Martijn Dadema

Hoofdstuk 2: Leeswijzer

Als onderdeel van de budgetcyclus wordt u met de in **hoofdstuk 1** opgenomen aanbiedingsbrief de zomernota 2018 aangeboden.

In **hoofdstuk 3** wordt een schets gegeven van het actuele financiële beeld zoals dat bekend is bij deze zomernota waarin ook het resultaat van de meicirculaire 2018 is verwerkt.

In **hoofdstuk 4** wordt informatie verstrekt over de ontwikkelingen binnen de diverse programma's. Door middel van een "verkeerslichtenmodel" is gerapporteerd over de vorderingen in het realiseren van de doelstellingen van de in het betreffende programma opgenomen beleidsvelden. Ook is in dit hoofdstuk de stand van zaken met betrekking tot de kredieten en relevante bedrijfsvoeringsinformatie opgenomen.

In **hoofdstuk 5** is een actueel beeld gegeven van de ontwikkelingen met betrekking tot de rijksuitkeringen en de budgetten van de WMO, Jeugdzorg en Participatie binnen het sociaal domein.

In **hoofdstuk 6** is informatie over de bouwgrondexploitatie opgenomen. De toelichting op het verwachte resultaat en de voortgang per complex is in een apart boekwerk "Projectenrapportage gebiedsontwikkeling 2018" opgenomen.

In **hoofdstuk 7** treft u een totaaloverzicht aan van de financiële gevolgen van deze zomernota.

Tot slot vindt u in de bijlagen informatie over de stand van zaken van de reserves, kredieten en onvoorziene posten.

Hoofdstuk 3: Actueel financieel beleid

3.1. De financiële positie geactualiseerd

Na vaststelling van de programmabegroting 2018 en meerjarenraming 2019-2021 en het resultaat van deze zomernota laat het financieel perspectief onderstaand geactualiseerd beeld zien:

Financieel resultaat begroting 2018-2021								
		2018		2019		2020		2021
Begrotingsresultaat 2018-2021 bij aanbidding programmabegroting 2018	S	€ -203.838	V	€ -366.184	V	€ -287.437	V	€ -92.897
	E	€ 2.420.464	N	€ 1.031.953	N	€ 453.556	N	€ 244.547
amendement nieuw beleid sportstimulering	S	€ 10.000	N	€ 10.000	N	€ 10.000	N	€ 10.000
		€ 2.226.626	N	€ 675.769	N	€ 176.119	N	€ 161.650
Financieel resultaat zomernota 2018	S	€ -331.902	V	€ -64.240	V	€ -260.326	V	€ -414.592
	E	€ -692.801	V	€ 137.190	N	€ 23.320	N	€ 56.870
Financieel resultaat 2018-2021 na zomernota 2018	S	€ -525.740	V	€ -420.424	V	€ -537.763	V	€ -497.489
	E	€ 1.727.663	N	€ 1.169.143	N	€ 476.876	N	€ 301.417
		€ 1.201.923	N	€ 748.719	N	€ -60.887	V	€ -196.072

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, is het financieel beeld positiever dan bij de begroting 2018-2021 is gepresenteerd.

In het perspectief zijn de (positieve) resultaten van de meicirculaire 2018 meerjarig verwerkt.

Omtrent de ontwikkelingen algemene uitkering is uw raad via een separate informatienotitie nader geïnformeerd.

3.2. Budgetafwijkingen 2018

De belangrijkste financiële meevallers zijn:

- Aanzienlijk hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds
- Verlaging budget leerlingenvervoer
- Eenmalig hogere legesopbrengst begraafrechten
- Lagere rentekosten/vrijval stelpost renteschommelingen
- Hogere dividenduitkeringen BNG, Vitens en ROVA
- Voordeel op kapitaallasten als gevolg van uitstel investeringen

De belangrijkste financiële tegenvallers zijn:

- Hogere uitgaven door uitbreiding formatie bestuur
- Extra eenmalige kosten als gevolg van stormschade voorjaar 2018
- Hogere bijdrage aan taakveld volksgezondheid.

3.3. Ontwikkeling algemene bestemmingsreserve

Het verloop van de algemene bestemmingsreserve is in onderstaande tabel toegelicht.

Uit deze tabel blijkt dat de algemene reserve uitkomt op een bedrag van € 4,75 mln. per ultimo 2021. Bij de programmabegroting 2018, respectievelijk de jaarrekening 2017 was per ultimo 2021 een saldo voorzien van € 2,49 mln. en 3,19 mln.

Stand algemene bestemmingsreserve bij zomernota 2018					
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>					
	2017	2018	2019	2020	2021
verwachte stand per 1 januari		9,10	5,24	4,49	4,55
mutaties 2018 (inclusief bestaande claims)		-2,65			
Dekking begrotingsresultaat 2018-2021		-2,23	-0,68	-0,18	-0,16
Dekking resultaat zomernota 2018		1,02	-0,07	0,24	0,36
verwachte stand per ultimo jaar	9,10	5,24	4,49	4,55	4,75

Hoofdstuk 4: Tussentijdse verantwoording per programma

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt informatie verstrekt over de ontwikkelingen binnen de diverse programma's.

Door middel van een "verkeerslichtenmodel" wordt gerapporteerd over de vorderingen in het realiseren van de doelstellingen van de in het betreffende programma opgenomen beleidsvelden. Bij de programma's is de betekenis van de kleur van het verkeerslicht toegelicht.

Ook is in dit hoofdstuk nog de volgende informatie opgenomen:

- Overzicht van algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien;
- Stand van zaken met betrekking tot investeringskredieten
- Relevante bedrijfsvoeringinformatie.

Programma 1.1. Bestuur en dienstverlening				Portefeuillehouder: Burgemeester Dadema	
				Programmacoördinator: C. Knipping	
Maatschappelijk doel : Raalte is een gemeente met negen levendige kernen en een vitaal platteland. Daar zijn we trots op, dat willen we behouden en doorontwikkelen. Wij willen de kracht benutten van mensen, bedrijven, scholen en andere organisaties in alle kernen. We willen de vitaliteit en veerkracht van de Raalter samenleving aanspreken en stimuleren dat de samenleving zelf vorm geeft aan de invulling en uitvoering van de eigen en gedeelde belangen. Als gewaardeerd partner samenwerken met onze inwoners, verschillende buurgemeenten en met zorg- en maatschappelijke partners. Inwoners en organisaties mogen van de gemeente verwachten dat zowel de collectieve- als de individuele dienstverlening goed is. We sluiten waar mogelijk aan bij de vragen van inwoners en organisaties.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. Wij willen voor onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, collega's en mede-overheden een gewaardeerd partner zijn door te luisteren naar de vraag achter de vraag, mee te denken hoe het wél kan en bij ideeën en initiatieven naast inwoners en initiatiefnemers te staan.	1.1 Implementatie Strategische communicatievisie 2015-2018 1.2 Aanpassen website, monitoren social media en actieve deelname gesprekken 1.3 Creëren heldere aanspreekpunten voor inwoners en ondernemers bij initiatieven				
2. Het college en de raad hanteren een open bestuursstijl, zijn transparant in de besluitvorming en staan open voor initiatieven vanuit de bevolking. We hebben daarbij de ambitie ook inwoners te betrekken die minder actief zijn of achterblijven. Dit moet leiden tot meer vertrouwen van onze inwoners in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.	2.1 Verzorgen gemeenteraadsverkiezingen en overgang naar nieuwe bestuur met coalitie- en inwerkprogramma 2.2 Vervolg geven aan overheidsparticipatie 2.3 Verwelkomen nieuwe inwoners 2.4 Inzetten op verminderen aantal klachten 2.5 Actief deelnemen aan VNG-bijeenkomsten			Het budget voor de Raad op Pad voor 2018 (€ 50.000) is nog geheel beschikbaar. Ook resteert vanuit 2017 voor de Raad op Pad nog een budget van € 40.000. Totaal derhalve nog € 90.000 beschikbaar.	
3. De inwoners van Raalte zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente, zowel over het aanbod van diensten als de afhandeling door medewerkers.	3.1 Deelname onderzoek: Waar staat je gemeente 3.2 Ambitie op dienstverlening in een actie- of uitvoeringsplan				
4. Bij de gemeenteraadsverkiezingen streven wij naar een opkomstpercentage van 65%, met specifieke aandacht voor het betrekken van groepen inwoners die minder geneigd zijn te gaan stemmen.	4.1 Opkomstbevorderende maatregelen voor gemeenteraadsverkiezingen				

Overige aspecten			
<u>Uitbreiding formatie bestuur</u> Door uw raad is onlangs een nieuw college benoemd. Daarbij is sprake van uitbreiding van 4 naar 5 wethouders, in formatie van 3,3 naar 4,1 fte. De hieruit voortvloeiende structurele last bedraagt vanaf 1 juli 2018 € 74.000 op jaarbasis, verhoogd met een structureel bedrag van € 4.000 voor vaste kosten bedrijfsvoering. Daarnaast moet rekening gehouden worden met een eenmalig bedrag van € 4.000 voor inrichting werkplek en ict voorzieningen. Formatie-uitbreiding betekent extra salariskosten maar ook extra kosten voor overhead. Formatie uitbreiding binnen het college vraagt méér van de organisatie dan formatie uitbreiding binnen een team. Een wethouder heeft meer ondersteuning van een organisatie nodig (denk aan bestuurssecretariaat en communicatie) en maakt door zijn functie meer directe kosten. De kosten van overhead worden voor de komende bestuursperiode (medio 2018 t/m medio 2022) meerjarig incidenteel geraamd op € 56.870 per jaar. Daarnaast ontstaat er door de veranderingen in de formatie wachtgeld- en pensioenverplichtingen voor de gemeente. Deze verplichtingen dienen als eenmalige last opgenomen te worden in de twee voorzieningen die er voor deze verplichtingen bestaan. We verwachten dat deze extra kosten zich bevinden tussen € 100.000 en 160.000. Het voorstel is om net als andere jaren een herberekening van deze voorzieningen uit te voeren bij de jaarrekening en dan de extra last mee te nemen.			Voorgesteld wordt de structurele lasten i.v.m. uitbreiding formatie bestuur van € 74.300 + € 4.000 = € 78.300 met ingang van 1 juli 2018 te ramen. Daarnaast voor 2018 een eenmalig bedrag van € 4.000 ramen voor inrichting werkplek en ict voorzieningen. De bijbehorende overheadkosten van € 56.870 met ingang van 1 juli 2018 tot 1 juli 2022 meerjarig incidenteel ramen.

Programma 1.2. Veiligheid en handhaving				Portefeuillehouder: Burgemeester Dadema	
				Programmacoördinator: A. Nijman	
Maatschappelijk doel: Raalte is een veilige gemeente en dat willen we graag zo houden. Van belang is dat inwoners zich veilig voelen in en op straat en in hun eigen buurt en leefomgeving. Enerzijds dragen de inwoners zelf verantwoordelijkheid voor de veiligheid door zich bijvoorbeeld aan de verkeerssnelheid te houden of door (inbraak) preventieve maatregelen te treffen. Ook goed noaberschap draagt bij aan het gevoel van veiligheid. Anderzijds ligt hier ook een regiefunctie voor de gemeente in de richting van alle andere partners in de zorg- en veiligheidsketen. De Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio IJsselland draagt zorg voor het uitvoeren van brandweezorg, hulpverlening bij ongevallen, rampenbestrijding en crisisbeheersing.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. Een stabilisatie of mogelijk een daling van het aantal (gewelds)misdrijven (waaronder huiselijk geweld).	1.1 In stand houden veilige thuissituatie en terugdringen criminaliteit met grote impact 1.2 Inzetten op onderwerpen integraal veiligheidsbeleid, integraal samenwerken en informatie delen. 1.3 Ontwikkelen integrale aanpak samenwerking tussen zorg en veiligheid 1.4 Uitwerken Sturing via subsidierelatie Veilig Thuis IJsseland 1.5 Bepalen welke vorm aanpak ondermijning door georganiseerde criminaliteit 1.6 Nieuwe meerjarenbeleid Integrale Veiligheid 1.7 Veiligheidsmonitor 1.8 Gebruik maken Wet op het tijdelijk huisverbod				
2. Een stabilisatie of mogelijk een verhoging van het veiligheidsgevoel van inwoners.	2.1 Prioriteit geven bestrijding High Impact Crimes 2.2 Inspelen op en ondersteunen van veiligheidsinitiatieven				
3. Een daling van het aantal woninginbraken.	3.1 Geven voorlichting en organiseren activiteiten in het kader van preventie			Er is de eerste vier maanden van 2018 sprake van een stijging van het aantal woninginbraken ondanks de inspanningen van de gemeente en politie. Er is een aanhouding verricht en bekend is dat er inbrekersgroepen actief zijn in het land, die mogelijk ook onze gemeente hebben aangedaan. Een concrete oorzaak van de stijging is niet te geven. Woninginbraken blijven de komende periode prioriteit houden bij politie (landelijk en lokaal) en bij gemeente (stimuleren preventiemaatregelen).	

4. Een daling van het aantal gevallen van woonoverlast/burengerucht.	4.1 Consequent inzetten buurtbemiddeling 4.2 Opmerken sociale problematiek en regie voeren op de Persoongerichte aanpak 4.3 Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg			
5. Vermindering van overlast in de openbare ruimte, met als prioriteit vermindering overlast door (jeugd)groepen.	5.1 Tijdig signaleren van jeugdgroepen met zowel individuele en groepsgerichte aanpakken			
6. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de controle en handhaven van regels met tenminste een 3.2.	6.1 Inzetten handhavingsbeleid 6.2 Controleren en handhaven conform integraal handhavings-uitvoeringsplan VTH-uitvoeringsplan			
<i>Overige aspecten</i>				
<u>Veiligheidsregio IJsselland (VRIJ)</u>				
Het jaarrekeningsaldo 2017 van de VRIJ is € 555.550 positief. Het algemeen bestuur van de VRIJ heeft 20 juni besloten om het positieve resultaat over te hevelen naar 2018 om autonome ontwikkelingen (onder andere hogere loonkosten door cao-ontwikkeling en sociale lasten door stijging ABP premies) op te kunnen vangen. In de 1e bestuursrapportage 2018 van de VRIJ (op basis van het eerste kwartaal 2018) is er een geprognosticeerd positief saldo van € 108.000 over 2018. De ontwikkelingen hebben geen gevolgen voor de gemeentelijke bijdrage.				

Programma 2.1. Onderwijs				Portefeuillehouder: Wethouder G. Toeter/ F. Niens	
				Programmacoördinator: A. Nijman/T. Schrör	
Maatschappelijk doel : Goed onderwijs is een belangrijk speerpunt van de gemeente Raalte. In de afgelopen bestuursperiode hebben we fors geïnvesteerd in onderwijshuisvesting. Basisonderwijs vervult een belangrijke functie in onze dorpen. Daarom zetten we in op behoud van onderwijs in alle kernen. Daarbij streven we er naar dat alle leerlingen het recht van onderwijs volledig benutten. Kinderopvang en peuterspeelzaal moeten bereikbaar blijven. Ook voor mensen met een smalle beurs.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. In elke kern blijft tenminste één voorziening voor basisonderwijs aanwezig en daarnaast is er passende huisvesting voor het middelbaar onderwijs in Raalte-dorp.	1.1 Effectief en efficiënt inzetten bestaande huisvestingscapaciteit scholen 1.2 Nemen maatregelen om van Korenbloem toekomstbestendige basisschool te maken met het streven een Integraal Kindcentrum te realiseren			Nu (juli 2018) de aanbesteding Korenbloem gegund is, blijken de kosten wegens stijgende bouwprijzen hoger dan geraamd. Voorgesteld wordt het oorspronkelijke krediet van € 2.202.000 met € 480.000 te verhogen. Dit leidt vanaf 2021 tot € 24.000 hogere kapitaallasten (lineair, in 40 jaar afschrijven, 2,5% rente). De oplevering is gepland op 1 augustus 2020. Voor nadere toelichting zie de informatienotitie over de meerkosten Korenbloem. Daarnaast is er een extra budget noodzakelijk voor een parkeeroplossing op eigen terrein van De Korenbloem. Voorgesteld wordt een krediet van € 97.000 beschikbaar te stellen. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen (op basis van 20 jaar afschrijving 2,5% rente) € 7.275 vanaf 2021.	
2. Kinderen in de gemeente Raalte worden optimaal voorbereid voor de basisschool doordat meer dan 75% van de 2,5 - 4 jarigen aan de voorschoolse voorzieningen deelneemt.	2.1 Borgen kwaliteit voorschoolse educatie door maken heldere resultaatafspraken				
3. Alle kinderen in de gemeente Raalte van 4 t/m 8 jaar, zijn logopedisch gescreend en gecontroleerd en zo nodig doorverwezen.	3.1 Screenen alle kinderen 4 tot 6 en indienen nodig follow up t/m 8 jaar en advies geven bij doorverwijzing				

4. Het percentage ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten blijft tenminste gelijk of daalt.	4.1 Deelnemen aan multidisciplinaire casuïstiekoverleg op basisonderwijs, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs 4.2 Elke school heeft vaste contactpersoon bij CJG			
5. Het op een zo efficiënt mogelijke wijze aanbieden van leerlingenvervoer conform de wettelijke voorschriften en daarbij de zelfredzaamheid van de doelgroep bevorderen.	5.1 Inzetten projectmatige trajecten ter bevordering zelfstandige deelname leerlingen met beperking aan het verkeer			De bezuiniging op leerlingenvervoer van € 29.000 wordt gerealiseerd. Op het budget leerlingenvervoer is de prognose dat er aan de lastenkant een onderschrijding is van € 70.000 ten opzichte van de begroting. Aan de inkomstenkant is de prognose dat er € 10.000 minder eigen bijdrage wordt ontvangen dan begroot. Voorgesteld wordt om structureel het budget leerlingenvervoer met € 60.000 te verlagen. De verlaging kan worden doorgevoerd door lagere kosten na de aanbesteding met TCR en door minder gebruik van leerlingenvervoer door toename zelfredzaamheid van de doelgroep. Voorgesteld wordt om structureel het budget voor leerlingenvervoer met € 60.000 te verlagen.
Overige aspecten				
<u>Huisvesting Raalte Noord</u> De leerlingenaantallen in Raalte-Noord stijgen fors. Volgens de norm is daarvoor 138 m2 extra ruimte nodig in het nieuwe schooljaar. Door interne verschuivingen heeft de school de behoefte terug kunnen brengen tot 64 m2. We hebben u al geïnformeerd over deze gemeentelijke taak. Naar verwachting is voor deze voorziening een krediet van € 293.600 benodigd. Deze investering wordt volgens de richtlijnen in 20 jaar (annuitair) afgeschreven tegen 2,5% rente met een jaarlijkse last vanaf 2019 van € 18.834.				Voorgesteld wordt de structurele lasten van € 18.834 vanaf 2019 te ramen.

Programma 2.2. Welzijn				Portefeuillehouder: Wethouder G. Toeter/ F. Niens W. Wagenmans	
				Programmacoördinator: A. Nijman/T. Schrör	
Maatschappelijk doel: De dorpen en buurten in de gemeente Raalte zijn de plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten en waar sociale en maatschappelijke binding ontstaat en vorm krijgt. Daar ontstaat noaberschap en zorgen de inwoners ervoor dat er een rijk sport- en verenigingsleven is. Vrijwilligers zijn hierbij het cement van onze samenleving en zetten zich steeds weer belangeloos in. We willen mensen in de gelegenheid stellen om elkaar te ontmoeten en op alle vlakken te participeren in de samenleving. De multifunctionele accommodaties ontwikkelen zich in de verschillende kernen tot het kloppend hart waar tal van activiteiten worden georganiseerd voor jong en oud. Wij koesteren het vele werk dat de vrijwilligers voor de samenleving doen. We willen inwoners en maatschappelijke partners ruimte geven om vorm en inhoud te geven aan eigen initiatieven. De gemeente zit nadrukkelijk minder op kop, maar faciliteert. Samen staan we sterk, daar ontwikkelt zich de kracht van de kern.					
Door een samenhangend aanbod voor alle inwoners op het gebied van cultuur, dragen we bij aan de ontplooiing van de individuele inwoner en het versterken van de leefbaarheid. Hierbij richten we ons op de kracht en kwaliteiten van het lokale aanbod.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de welzijnsvoorzieningen (buurthuis, jongerencentrum) met een 3,6 of hoger.	1.1 Realisatie multifunctionele accommodaties is afgerond. Versterken rol en functie binnen het sociaal domein.				
2. De gemeente wil de leefbaarheid op peil houden waarbij nadrukkelijk uitgegaan wordt van de creativiteit, innovatie en eigen kracht van onze inwoners en maatschappelijke partners. Ruimte aan kunst en cultuur wordt gegeven door lokale initiatieven te faciliteren.	2.1 Faciliteren en ondersteunen vrijwilligers 2.2 Bekijken toekomsbestendigheid huidige besturen verenigingen en organisaties 2.3 Ondersteunen bibliotheek door inzet mensen en subsidies 2.4 Ondersteunen HOFtheater en Hof in Salland 2.5 Ruimte geven aan kunst en cultuur door faciliteren lokale initiatieven 2.6 Subsidiëren IJsselacademie binnen reguliere cultuurbudget 2.7 Bijdrage voor muziekonderwijs aan Muzieknetwerk Salland 2.8 Bijdragen verbouw Laarman, restauratie fresco's de Plaskerk en restauratie Strunk.				
Overige aspecten					
Restauratie/renovatie boerderij Strunk De provinciale subsidie voor renovatie Strunk was begroot op € 70.000. De werkelijke provinciale subsidie bedraagt € 34.124. Per saldo € 35.876 minder inkomsten. Het betreft enkel een provinciale vergoeding voor restauratie en geen verdere inrichting/ renovatie. Bij de begrotingsbehandeling 2019 volgen nadere voorstellen hierover inclusief de financiële consequenties.				Voorgesteld wordt om het krediet Renovatie Strunk zowel aan de baten als lastenkant met € 35.876 te verlagen	

Programma 2.3. Sport	Portefeuillehouder: Wethouder D. Melenhorst
	Programmacoördinator: A. Nijman

Maatschappelijk doel: In Raalte is een sport- en bewegingsaanbod aanwezig, dat bijdraagt aan een gezonde en vitale samenleving. Wij vinden dat sport voor iedereen toegankelijk moet zijn. Met sport en beweging investeren we in de gezondheid van mensen, in het bevorderen van participatie en sociale samenhang voor zowel jongeren als ouderen. Inkomen of een lichamelijke of verstandelijke beperking mag daar geen belemmering voor zijn.

Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën	⊗	Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
				⚠	Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
				✓	Groen: conform begroting (3)
1. Zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Raalte de kans geven en te stimuleren om te sporten en te bewegen.	- Inzet combinatiefunctionarissen - Ondersteunen en adviseren sportverenigingen en stimuleren sporten (door Sportbedrijf) - Pilot Buurtsport coach Zorg	✓	✓		
2. Het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs door de inzet van combinatiefunctionarissen.	- Inzet combinatiefunctionarissen	✓	✓		
3. Versterken maatschappelijke positie van sportverenigingen.	- Onderzoeken hoe uitkeringsgerechtigden en statushouders benutten voor faciliteiten en vrijwilligers	✓	✓		
4. Verbetering samenwerking school en sport.	- Inzet combinatiefunctionarissen - Ondersteunen en adviseren sportverenigingen en stimuleren sporten	✓	✓		
5. Stimuleren van blijvende sportdeelname.	- Inzet combinatiefunctionarissen - Ondersteunen en adviseren sportverenigingen en stimuleren sporten	✓	✓		
6. De sport- en beweegdeelname van de bevolking in de gemeente Raalte blijft minimaal stabiel	- Ondersteunen en adviseren sportverenigingen en stimuleren sporten - Inzet combinatiefunctionarissen - Pilot Buurtsport coach Zorg	✓	✓		
7. Alle sportaccommodaties in de gemeente Raalte zijn functioneel en veilig ingericht voor wat betreft het onderhoud, de inrichting en het gebruik.	- Efficiënte en hoogwaardige exploitatie gemeentelijke sportaccommodaties - Aanleg veld hockeyvereniging - Verder werken aan bouw Nieuw-Tijenraan	⊗	⊗		- Aanbesteding hockeyveld voor (duurder) waterveld i.p.v. zandingestrooid veld vanwege toename watervelden in hockeycompetitie en andere benodigde speltechniek op watervelden. Zie onder "Overige aspecten" voor dekking meerkosten waterveld. - U bent eerder geïnformeerd over een integraal dekkingsvoorstel om de afrondende kosten voor de beoogde hoogwaardige exploitatie van Nieuw Tijenraan te financieren. (Lijst ingekomen stukken 15 juni 2018). Zie onder "Overige aspecten" voor de financiële uitwerking van dit integrale dekkingsvoorstel.

				- Zoals begin juni gemeld in een informatienotitie, hebben we in juni opdracht gegeven voor de aanleg van een beachveld op Tijenraan, zodat verenigingen wel het 2e deel van de zomer 2018 kunnen beachsporten bij Tijenraan. Helaas is na opdrachtverstrekking gebleken dat wegens vertraging in materiaal levering, de oplevering niet eerder dan oktober /november gaat worden.
8. B.V. Sportbedrijf draagt zorg voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen en levert een bijdrage aan de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid.	- Efficiënte en hoogwaardige exploitatie gemeentelijke sportaccommodaties - Monitoren gemaakte afspraken met verzelfstandigd Sportbedrijf ten aanzien van sportdeelname en realisatie bezuinigingstaakstelling. - Ondersteunen en adviseren sportverenigingen en stimuleren sporten (door Sportbedrijf) - Inzet combinatiefunctionarissen	 		Het Sportbedrijf heeft (o.a. bij de zomernota 2017) aangegeven voor 2018 en 2019 hogere exploitatiekosten/lagere opbrengsten te voorzien. De exploitatie (ontwikkeling) 2018 en verder is onderdeel van gesprek met het bestuur van het Sportbedrijf. Over eenmalige aanloopverliezen zie hierna overige aspecten 'afroondende fase investeringen Tijenraan'. Restantverliezen moeten zo mogelijk worden geput uit de opgebouwde winstreserves uit de jaren 2015, 2016 en 2017 van het sportbedrijf.

Overige aspecten

Nieuw hockeyveld/meerkosten waterveld (zie hierboven onder 7)

Met betrekking tot de investering in een nieuw hockeyveld wordt voorgesteld het beschikbare krediet te verhogen met € 100.000 om een waterveld te realiseren. Dit veld geeft met name de selectieteams de kans om competitief mee te doen (deze trend is soortgelijk aan de kunstgrastrend bij voetbal). Voorgesteld wordt dit extra krediet tot een bedrag van € 42.500 te dekken uit het restantkrediet "Provinciale Stimuleringsgelden voor investeringen in de bouw van Sportaccommodaties" en tot een bedrag van € 57.500 te dekken uit de reserve Renovatie sportvelden. Omdat de investeringen volgens de BBV-voorschriften geactiveerd moeten worden, moet voor dit laatste bedrag nog een gekoppelde reserve gevormd worden ten laste van de reserve renovatie sportvelden. Uit deze gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey kunnen dan gedurende de looptijd van het actief de afschrijvingslasten betaald worden. Hierdoor worden de toekomstige begrotingsexploitaties per saldo niet belast.

Voorgesteld wordt het krediet nieuw hockeyveld te verhogen met € 100.000 en dit te dekken voor € 42.500 uit de Provinciale Stimuleringsgelden. Van het restantkrediet voor € 57.500 uit de reserve renovatie sportvelden middels de gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey.

Afrondende fase investeringen Tijenraan (zie hierboven onder 7)

Over de afrondende investeringen Nieuw Tijenraan willen we u de volgende zaken voorleggen ter vaststelling:

1. Als aandeelhouder het Sportbedrijf verzoeken om een Algemene Vergadering bijeen te roepen over de uitgifte van extra aandelen tot een maximum van € 400.000 als aanvullende financiering van de inventaris (van € 361.000) van het nieuwe Tijenraan.
2. Een voorziening te treffen tot een bedrag van € 400.000 ter afdekking van het risico van waardevermindering van het aandelenkapitaal.
3. Vorming van een gekoppelde reserve afschrijvingslasten Nieuw Tijenraan voor de gemeentelijke investeringen van € 261.000.

Onze bijdrage in de aanleg van een beachveld, de meerwerkkosten voor het gebouw en de openbare ruimte moeten volgens de BBV wetgeving op de balans worden geactiveerd. De gemeentelijke richtlijnen geven aan dat afgeschreven moet worden in 20 jaar. Door een gekoppelde reserve voor de afschrijvingslasten van de meerkosten Tijenraan van € 261.000 te vormen, worden de toekomstige begrotingsexploitaties per saldo niet belast.

4. Vorming van een reserve Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan van € 316.000. Het Sportbedrijf heeft aangetoond wegens de verhuizing naar Nieuw Tijenraan en de drie weken sluiting € 105.000 aanloopverlies te hebben geleden. Dit verlies is voornamelijk ontstaan wegens gedeelde omzet en extra personeelsinzet. Voorgesteld wordt om voor de compensatie van dit aanloopverlies € 105.000 te onttrekken aan deze Reserve Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan.

Zie hiervoor het format in de bijlage.

Voorgesteld wordt voor de afrondende investeringen Nieuw Tijenraan de genoemde reserves in te stellen en de bijbehorende bedragen te ramen. Tevens wordt voorgesteld om een bedrag van € 105.000 voor onvermijdelijke aanloopverliezen te onttrekken.

Reserve Onderhoud gebouw Tijenraan (zie hierboven onder nummer 7)

Voor het gebouw Tijenraan is jaarlijks een vast gemiddeld bedrag voor onderhoud beschikbaar. Dit onderhoud is voor 24 jaar uitbesteed aan een derde partij. De derde partij incaseert jaarlijks eenmalig het in het contract opgenomen termijnbedrag, mits zij voldoen aan de vastgestelde normen. Omdat het om een nieuw gebouw gaat, zullen de termijnbedragen in de beginjaren relatief laag zijn en aan de einde van het onderhoudscontract oplopen. Om de middelen beschikbaar te houden in de beginjaren en te kunnen besteden aan het eind van het contract vragen wij uw raad een egalisatiereserve in te stellen voor het onderhoud aan het gebouw Tijenraan.

Voorgesteld wordt een egalisatiereserve onderhoud gebouw Tijenraan in te stellen.

Programma 3.1. Arbeidsparticipatie en inkomen				Portefeuillehouder: Wethouder J. van Loevezijn en G. Toeter
				Programmacoördinator: T. Schrör
Maatschappelijk doel : Op het terrein van arbeidsparticipatie en inkomen willen we bereiken dat: • meer mensen meedoen aan de reguliere arbeidsmarkt; • meer inwoners naar eigen vermogen meedoen aan de samenleving; • voorkomen dat inwoners langdurig in een schuldsituatie zitten; • inwoners die het echt nodig hebben, gebruik maken van de voorzieningen; • door budgetten gericht en effectief in te zetten kostenbesparingen realiseren; • ondersteuning gecombineerd wordt door een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak op het gebied van zorg, jeugd en werk.				
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).
		Inhoudelijk	Financiën	 Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
				 Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
				 Groen: conform begroting (3)
1. In de gemeente Raalte wordt de instroom van uitkeringsgerechtigden/bijstand onder de Participatiewet beperkt en de uitstroom bevorderd.	1.1 Bij elkaar brengen vraag en aanbod arbeidsmarkt 1.2 Handhaven recht- en doelmatigheid aan de poort 1.3 Kansrijke cliënten naar werk inzet werkgeversservicepunt. 1.4 Experimenteren met re-integratie instrumenten 1.5 Taal en werkstages voor statushouders			We zien een stabiel beeld van het aantal inwoners met een uitkering. De gemiddelde uitkering over 2018 is hoger dan over 2017. Doordat we naast de hogere uitgaven ook een hogere rijksbijdrage ontvangen, voorzien we voor 2018 vooralsnog een overschot van € 86.000. Het resultaat wordt bij de jaarrekening toegevoegd aan de reserve participatie.
2. Inwoners van de gemeente Raalte die gebruik maken van (uitkerings-)ondersteuning, participeren meer in de maatschappij en leveren hiervoor een tegenprestatie naar vermogen.	2.1 Actief laten participeren inwoners met een bijstandsuitkering door leveren tegenprestatie			
3. Inwoners van de gemeente Raalte met een minimuminkomen kunnen maatschappelijk participeren.	3.1 Invulling geven aan minimabeleid 2018-2021			
4. Inwoners die hier aanspraak op kunnen maken, weten de inkomens-ondersteunende voorzieningen te vinden.	4.1 Inwoners gebruik maken van regelingen door het convenant Raalte Armoedevrij			
5. Terugdringen van laaggelettertheid is een integraal onderdeel van beleid binnen het sociaal domein.	5.1 Dienstverlening en signaleringsfunctie terugdringen van laaggelettertheid			
6. Armoede onder kinderen wordt zoveel mogelijk voorkomen.	6.1 Aandacht naar kinderen in het minimabeleid			In 2017 hebben circa 50 kinderen meer gebruik gemaakt van de regelingen van Leergeld. Over 2017 vindt er een nabetaling plaats van circa € 60.000. Het resultaat budget minima wordt bij de jaarrekening onttrokken aan de reserve participatie.

7. Cliënten van de gemeente Raalte hoeven niet langer dan 3 weken te wachten op dienstverlening bij problematische schulden.	7.1 Invulling geven aan beleidsplan Schulddienstverlening.			
8. Voor jongeren is er een sluitende aanpak. Jongeren gaan naar school, hebben werk of een passende dagbesteding.	8.1 Werken aan een sluitend vangnet voor kwetsbare jongeren en uitvoering geven aan het regionaal meerjarenbeleidsplan VSV 8.2 Terugleiden jongeren zonder startkwalificatie naar school of werkplek			
<i>Overige aspecten</i>				
Voor de sociale werkvoorziening zie de paragraaf sociaal domein				

Programma 4.1. Wonen en woon- en werkomgeving				Portefeuillehouder: wethouder W. Wagenmans	
				Programmacoördinator: E. Steen	
<i>Maatschappelijk doel</i> : Raalte is en blijft een aantrekkelijke woongemeente. Het is goed wonen in de gemeente Raalte voor alle doelgroepen en in alle kernen. De woningvoorraad en de leefomgeving in de gemeente Raalte zijn toekomstbestendig, duurzaam, levensloopbestendig en van blijvende kwaliteit. Inzicht in de huidige en toekomstige woningmarkt is daarbij van belang.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. Zorgvuldig en passend omgaan met de mogelijkheden die er zijn om nieuwe woningen toe te voegen. Juist omdat in de toekomst de huishoudensgroei stagneert en er nú nog ruimte is om woningen toe te voegen. Die ruimte benutten we zo goed mogelijk. Uitgangspunt is dat nieuwe woningen voldoen aan de vraag van de toekomst: woningen moeten raak zijn.	1.1 Uitvoering woningbouwprogrammering conform uitgangspunten woonvisie. We hanteren daarbij de principes "inbreiding voor uitbreiding" en groeimogelijkheden naar behoefte voor alle kernen. 1.2 Toevoegen aantal woningen conform woonafspraken met Provincie. 1.3 Elk kwartaal monitoren huurwoningmarkt en en voeren we overleg met marktpartijen.				
2. Bij nieuwbouw stellen we de woonwens van onze inwoners centraal. Het percentage gebouwde koopwoningen in (collectief) particulier opdrachtgeverschap is gemiddeld minimaal 65% van de totaal uitgegeven koopwoningen.	2. Stimuleren particulier opdrachtgeverschap bij nieuwbouwprojecten				
3. Er voor zorgen dat er in alle kernen voldoende betaalbare huur- en koopwoningen zijn voor de verschillende doelgroepen. De sociale huurwoningvoorraad moet daarom de komende jaren minimaal gelijk blijven. Voor starters moeten er voldoende passende woningen zijn, ook in de kleine kernen.	3. Maken nieuwe prestatieafspraken met Salland Wonen en huurderbelangenorganisaties over de woningvoorraad, duurzaamheid, de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad en de inzet op maatschappelijk vastgoed.				
4. Realiseren van de huisvestingstaakstelling voor vergunninghouders en tegelijkertijd inzetten op gelijkblijvende slaagkansen voor de verschillende doelgroepen in de huursector.	4. Maken afspraken over huisvesting vergunninghouders.				

5. De sociale huurwoningvoorraad heeft in 2020 een gemiddelde Energie-Index van 1,3 waarbij 90% van het bezit een Energie-Index heeft van maximaal 1,8. Belangrijk uitgangspunt is dat de huurder er in de woonlasten op vooruit gaat.	5. Vastleggen duurzaamheidsafspraken in prestatieafspraken met Salland Wonen.	✓	✓	
6. In de periode 2016-2020 hebben 1.561 particuliere woningen een labelsprong gemaakt naar label B. Dit betreft circa 15% van de totale particuliere woningvoorraad.	6. Realisatie van een lokaal energieloket.	✓	✓	
7. Een openbare ruimte die is toegesneden op de veranderende behoeften van de gebruiker en die kan meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen.	7. Stimuleren overheidsparticipatie met project 'Meedoen in de openbare ruimte'	✓	✓	
8. We staan een "inclusief" woonbeleid voor; waaronder we verstaan dat het goed wonen is in Raalte voor alle doelgroepen, dus ook voor de doelgroepen die extra zorg behoeven. Ouderen, mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking en psychische problematiek wonen in toenemende mate zelfstandig.	8. Uitvoeren acties uit het uitvoeringsplan 'langer zelfstandig wonen'.	✓	✓	
9. Invulling geven aan de overgang van bouwtechnische taken van de overheid naar de markt op het gebied van vergunningverlening en toezicht (WKB).	9. In samenspraak met het bedrijfsleven verzorgen van een soepele overgang naar de nieuwe wettelijke situatie. Vooruitlopend op de WKB wordt een pilot opgezet.	✓	✓	
10. Uitvoering geven aan de gemeentelijke milieutaken met betrekking tot de omgevingsvergunningen en het toezicht en de handhaving hierop.	10. Afspraken maken, en vastleggen in een jaarplan, tussen Omgevingsdienst IJsselland en de gemeente	✓	✓	
Overige aspecten				
OD IJsselland De OD IJsselland heeft de gemeente correcties op de begroting 2018 voorgelegd. Dit heeft tot gevolg dat de bijdrage aan de OD met structureel € 6.671 toeneemt. Het betreft niet begrote kosten van een medewerker in het primaire proces.				Voorgesteld wordt structureel de bijdrage aan OD voor € 6.671 te verhogen.

Programma 4.2 Integraal beheer Openbare ruimte				Portefeuillehouder: Wethouder J. van Loevezijn
				Programmacoördinator: J. de Kruijff
Maatschappelijk doel: Met inzet van gemeentelijke middelen en het vergroten van de betrokkenheid van inwoners en organisaties binnen onze gemeente werken wij aan een openbare ruimte die in toenemende mate levensloopbestendig, duurzaam en afgestemd is op het gebruik ervan.				
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).
		Inhoudelijk	Financiën	 Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
				 Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
				 Groen: conform begroting (3)
1. Het realiseren van een integrale aanpak ten aanzien van het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte (sturing IVOR).	1.1 Uitvoeren IVOR in samenspraak met inwoners 1.2 Inspelen op initiatieven van bewoners in openbare ruimte, o.a. via project 'Meedoen in de openbare ruimte'			1.2 De initiatieven door inwoners blijven achter bij de verwachtingen.
2. Het realiseren van een openbare ruimte die sober, solide en veilig is (inhoudelijk IVOR).	2.1 Ontwikkelen en uitvoeren (her)inrichtingsplannen openbare ruimte 2.2 Opstellen en actualiseren beheerplannen openbare ruimte conform kwaliteitsniveaus IVOR			
3. De inwoners waarderen de openbare ruimte met tenminste een voldoende.	3.1 In stand houden en onderhouden openbare ruimte binnen de middelen en inzet van inwoners en organisatie			
4. Het voorkomen van kapitaalvernietiging in de openbare ruimte door een gerichte inzet van middelen.	4.1 Geven van prioriteit aan onderhoud asfaltwegen boven elementverhardingen			
5. Het verbeteren van het financiële inzicht ten aanzien van de openbare ruimte.	5.1 Opstellen en actualiseren van beheerplannen			Zie onderstaand bij overige aspecten, onderdeel onderzoek wegbeheer.
Overige aspecten				
<u>Schadeverhaal openbare verlichting</u> Vergoedingen vanuit het waarborgfonds voor de schade aan de openbare verlichting staan geraamd voor € 23.000. Het verhalen van inkomsten op schade wordt tegenwoordig echter uitbesteed. Hierdoor ontvangen wij geen inkomsten meer maar worden de kosten ook niet door ons gemaakt. Doordat de vergoedingen wel waren opgenomen in de begroting maar de schades niet, ontstaat dit structureel negatief effect op de begroting.				Voorgesteld wordt de inkomsten Waarborgfonds voor schades van structureel € 23.000 af te ramen.
<u>Stormschade voorjaar 2018</u> De externe uitgaven voor het opruimen van de stormschade bedroegen € 15.000 (inhuur derden en hoogwerker). De nog uit te voeren werkzaamheden betreffen het frezen van stobben van € 25.000. Daarnaast is met de herplant van bomen een bedrag gemoeid van € 20.000. We vragen uw raad 60.000 beschikbaar te stellen om bovenstaande uitgaven te dekken. Ook de eigen buitendienst heeft een extra inzet moeten leveren van ca. 300 uur. Door nadere prioritering van werkzaamheden in het regulier onderhoud wordt getracht deze extra uren op te vangen binnen de reguliere loonsom.				Voorgesteld wordt eenmalig € 60.000 te ramen voor extra uitgaven stormschade.

<u>Onderzoek wegbeheer</u> Bij de begroting 2018 is uw raad toegezegd om ten aanzien van het wegbeheer meerdere sporen uit te werken om tot een structurele oplossing te komen van het tekort op het wegbeheer. Om dit verder te kunnen onderzoeken, dienen inspecties te worden uitgevoerd en dient een verbinding te worden gelegd met de technische strategie en de financiële strategie (lees de BBV voorschriften). Om dit te kunnen bereiken, is de inzet van extra middelen noodzakelijk. Hiervoor ramen wij een bedrag van € 75.000. De kosten kunnen ten laste worden gebracht van de reserve onderhoud wegen.		✗	Voorgesteld wordt een krediet beschikbaar te stellen van € 75.000 voor onderzoek wegbeheer en dit ten laste te brengen van de reserve onderhoud wegen.
<u>Haalbaarheidsonderzoek integrale aanpak wijk Westdorp</u> De wijk Westdorp in Raalte is gebouwd rond 1965. In het gebied staan ca. 400 woningen, voor het overgrote deel uit die periode. Salland Wonen is voornemens voor haar bezit (ca. 200 woningen) groot onderhoud uit te voeren. Naast deze opgave spelen er in deze wijk opgaven op meerdere vraagstukken die in onderlinge samenhang om een oplossing vragen. Leidend daarbij is het vraagstuk rond de energietransitie. Overige thema's die aan de orde komen hebben betrekking op duurzaamheid, de openbare ruimte, het klimaat en de levensloopbestendige inrichting van de wijk. Om dit alles in een onderlinge samenhang te kunnen beschouwen en de ambitie voor de gemeentelijke inzet te kunnen bepalen, is een haalbaarheidsonderzoek noodzakelijk. De kosten hiervoor worden geraamd op € 75.000. Hierbij willen wij de kansen ten aanzien van cofinanciering benutten. Dekking kan worden gevonden binnen de reserve stedelijke vernieuwing.		✗	Voorgesteld wordt een krediet beschikbaar te stellen van € 75.000 voor haalbaarheidsonderzoek integrale aanpak wijk Westdorp en dit ten laste te brengen van de reserve stedelijke vernieuwing.
<u>Aanvullende maatregelen de Zegge</u> Met het krediet aanvullende maatregelen De Zegge wordt een ontbrekend gedeelte fietssuggestiestroken aangelegd op de Heesweg. Dit betreft het wegvak tussen de Kaagstraat en de Overkampsweg. Daarnaast vindt er in een gedeelte van de Kanaalstraat Oostzijde in samenspraak met de omgeving een beperkte herinrichting plaats. Dit betreft het gedeelte vanaf de brandweerkazerne tot de firma Van Merksteijn. Voor dit geheel aan werkzaamheden is een subsidie verkregen van € 125.000 van de provincie. Deze subsidie moet nog toegevoegd worden aan het huidige restantkrediet van € 82.000. Totaal is dan € 207.000 beschikbaar. De werkzaamheden worden gecombineerd uitgevoerd met de aanleg van een verbindingsduiker in de Heesweg. Voor de aanleg van deze duiker zijn bij de begroting 2018 reeds middelen beschikbaar gesteld. Door werk met werk te maken, is de verwachting dat de herinrichting van de Kanaaldijk Oostzijde en de aanleg van fietssuggestiestroken in de Heesweg binnen de beschikbare financiële middelen uitgevoerd kunnen worden.		✗	Voorgesteld wordt de subsidie van € 125.000 te ramen en de uitgaven met hetzelfde bedrag te verhogen.
<u>Aanvullend krediet vervangen oeverbeschoeiing Raalte-Noord</u> Bij de begroting 2016 zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld voor het vervangen van civieltechnische kunstwerken. Met inzet van deze middelen is een aantal bruggen vervangen en is gestart met de voorbereiding van de vervanging van de oeverbeschoeiing in Raalte-Noord. Bij deze voorbereiding is gebleken dat ook een aantal verzakte schanskorven hersteld moest worden en bleken aanpassingen aan een aantal duikers noodzakelijk. Ook bleek er veelvuldig overleg met omwonenden noodzakelijk, omdat de oeverbeschoeiing in vele gevallen direct grenst aan tuinen van omwonenden, met daarin opgerichte bouwwerken. Inmiddels is, na dat uitvoerige participatieproces, het werk aanbesteed. Door de aangetrokken markt komt de aanbesteding veel hoger uit dan de raming. Door de combinatie van noodzakelijke aanvullende werkzaamheden, een uitvoerig participatieproces en een tegenvallende aanbesteding zijn aanvullende middelen noodzakelijk. Het gaat hierbij om een bedrag van € 250.000. Deze investering wordt volgens de richtlijnen in 20 jaar (lineair) afgeschreven tegen 2,5% rente met een jaarlijkse last vanaf 2020 van € 18.750.		✗	Voorgesteld wordt een aanvullend krediet van € 250.000 beschikbaar te stellen en de kapitaallasten vanaf 2020 van € 18.750 te ramen.

Programma 4.3 Milieu en duurzaamheid	Portefeuillehouder: wethouder F. Niens/ J. van Loevezijn
	Programmacoördinator: M. Luikens

Maatschappelijk doel: In de visie Raalte duurzaam 2050 is de ambitie uitgesproken dat Raalte in 2050 duurzaam is in de breedste betekenis van het woord. Denkend en handelend in kringlopen. De lange termijn doelstellingen in de duurzaamheidsagenda zijn vertaald naar een visiestatement voor het uitvoeringprogramma 2014-2018. Raalte duurzaam door verbinden, bewustzijn, eigen kracht en samenwerking.

Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).
		Inhoudelijk	Financiën	 Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
				 Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
				 Groen: conform begroting (3)
1. Tenminste 72% van het huishoudelijk afval wordt hergebruikt (landelijke doelstelling per 1 januari 2020 is 75% hergebruik).	1. Analyseren verdergaande aanpassingen inzamelsystematieken			
2. De hoeveelheid restafval per inwoner daalt naar 100 kg in 2020.	2./3. Via inzet communicatiemiddelen hergebruik stimuleren			
3. De afvalinzameling wordt door de burger met minimaal een 7 beoordeeld.				
4. De gemeentelijke afvalverwijdering zo efficiënt en effectief mogelijk organiseren en waar mogelijk innoveren, samen met de ROVA die de taken voor ons uitvoert.	4. Uitvoeren gemeentelijk afvalzorgplicht			
5. De openbare ruimte is zo schoon en opgeruimd dat dit door burgers beoordeeld wordt met minimaal een 3.	5. Uitvoeren programma Mooi Schoon Raalte			
6. In de visie Duurzaam 2050 staat als doel 20% duurzame energie in 2020, eigen gebouwen energieneutraal in 2024 en Raalte energieneutraal en duurzaam in 2050 met een CO2 reductie van 1% per jaar. Om deze doelstellingen te halen is de Versnellingsaanpak Duurzaam Raalte 2050 2018-2022 opgesteld.	6. Versnellingsaanpak 2018-2022 Duurzaamheid Raalte 2050. Voortzetting activiteiten in de projecten energieloket en lokaal op maat.			Er komen nu al vanuit het Interbestuurlijk Programma (IBP) meer opgaven op ons af zoals het aardgasloos bouwen, het opstellen van de regionale energievisie en het klimaatbeleid. Deze zullen extra inspanning vereisen.
7. Het (zoveel mogelijk) voorkomen van schade en overlast als gevolg van hevige regenval.	7. Robuust maken van rioolstelsel			
8. Het in kaart brengen van het energiegebruik en het besparingspotentieel van het gemeentelijk vastgoed.	8. Verduurzamen eigen vastgoed (richting energieneutraal 2020)			

Overige aspecten			
<u>Riolering</u> Gedurende 2018 vinden er een aantal financiële mutaties plaats binnen de huidige kredieten van riolering. Dit is per saldo budgetneutraal en heeft dus geen invloed op de voorziening riolering. Daarnaast vragen wij € 90.000 extra krediet beschikbaar te stellen voor Keizer Nieuw Heeten voor het ombouwen en verbeteren van het huidige rioleringsstelsel, dit leidt tot een extra putting uit de voorziening riolering van 90.000.			Voorgesteld wordt een krediet van € 90.000 beschikbaar te stellen voor Keizer Nieuw Heeten ten laste van de voorziening riolering.
<u>Afvalstoffenheffing</u> Dit jaar was het eerste jaar van de splitsing van de tarieven tussen buitengebied en hoogbouw. Op basis van de aantallen uit de begroting (15.168) ten opzichte van de realisatie komen we uit op de volgende verdeling: Aantal objecten tarief € 95,28 x 11.318 = € 1.078.379 (basis) Aantal objecten tarief € 85,20 x 4.069 = € 346.678 (hoogbouw/buitengebied). Deze realisatie geeft een extra opbrengst van € 20.000 ten opzichte van de begrote bedragen 2018. De ledigingen 2018 worden opgelegd op basis van het aantal aanbiedingen 2017. In 2018 zijn ook nog de aanslagen gft 2017 verwerkt wat een (eenmalige) extra opbrengst geeft van € 78.000. Tenslotte is op begrotingsbasis uitgegaan van 6 ledigingen. Gerealiseerd is 6,3. Dit geeft een extra opbrengst van € 32.000. Totaal wordt een meeropbrengst afvalstoffenheffing verwacht van € 130.000. De afrekening 2017 van de ROVA laat een voordelig resultaat zien van € 105.000. Dit wordt verwerkt in 2018. De btw wordt als last meegenomen in de berekening van de afvalstoffenheffing. Na wijzigingen op de primitieve begroting 2018 en de definitieve afrekening 2017 kan per saldo een bedrag van € 39.750 worden toegerekend aan het product afvalverwijdering wat een eenmalig voordeel oplevert voor het jaar 2018.			Voorgesteld wordt de meeropbrengst afvalstoffenheffing van € 130.000 en het voordelig resultaat van € 105.000 te ramen. Dit bedrag van € 235.000 toe te voegen aan de voorziening afvalverwijdering. Daarnaast een eenmalig btw bedrag van € 39.750 toerekenen aan de afvalstoffenheffing wat een voordeel oplevert voor 2018.
<u>Onderzoek klimaatbeleid</u> Het klimaat verandert. Wij krijgen in toenemende mate te maken met wateroverlast, hittestress, droogte en overstromingsgevaar. De gemeente Raalte wil op een planmatige wijze invulling geven aan de klimaatopgave. De eerste fase bestaat uit het inventariseren en duiden van de gevolgen van klimaatverandering binnen de grenzen van de gemeente. De wettelijke plicht is om dit eind 2019 gereed te hebben. Daarna kunnen vervolgstappen worden gezet. Uiteindelijk dient de gemeente haar bijdrage te leveren aan een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland. Om klimaatbeleid te kunnen ontwikkelen is nader onderzoek nodig.			Voorgesteld wordt voor fase 1 € 60.000 beschikbaar te stellen. De kosten kunnen worden gedekt uit de voorziening riolering (€ 35.000) en de reserve klimaatbeleid (€ 25.000).
<u>Beheer begraafplaatsen</u> Op de begraafplaatsen is een structureel tekort ontstaan van € 20.000. Deels door een hoger uitgevallen aanbesteding voor 2018 e.v. (€ 10.000) en deels door oplopende kosten voor het grafdelven en lijkschouw (€ 10.000). Voor 2018 kan dit worden gedekt door € 60.000 hoger uitvallende inkomsten uit grafrechten dan geraamd. Dit voordeel is gerealiseerd door het aanschrijven van verlopen grafrechten. Voor de begroting 2019 wordt € 10.000 gedekt door een structurele stijging van de baten begraafplaatsen, voor de overige € 10.000 wordt een beroep gedaan op de algemene middelen.			Voorgesteld wordt het structurele tekort van € 20.000 en structurele voordeel van € 10.000 te ramen. Daarnaast het eenmalige voordeel voor 2018 van € 50.000 te ramen.

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp				Portefeuillehouder: wethouder G. Toeter	
				Programmacoördinator: T. Schrör	
Maatschappelijk doel: Onze ambitie is dat iedereen naar vermogen kan blijven participeren in de samenleving. Voor mensen die daarbij –naast de eigen mogelijkheden en ondersteuning door het eigen sociale netwerk- extra ondersteuning nodig hebben, zorgen wij voor een goed pakket aan laagdrempelige algemene voorzieningen. Dit doen we in samenwerking met de maatschappelijke partners. In situaties waarin ook dit niet voldoende is, organiseren wij gespecialiseerde en individuele voorzieningen die aanvullend zijn op de eigen mogelijkheden van mensen. Wij kiezen daarbij voor een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak waarbij ondersteuning op het gebied van zorg, jeugd en werk gecombineerd worden.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financien		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. Een verschuiving van zwaardere zorg/ondersteuning naar lichtere vormen zorg/ ondersteuning realiseren. We willen zorgen dat inwoners (van jong tot oud) zo zelfstandig mogelijk aan de samenleving kunnen deelnemen en hun zelfredzaamheid versterken. Het gaat hierbij om een andere manier van ondersteuning, goede informatievoorziening en het versterken van lichtere vormen van ondersteuning, toegankelijke algemene voorzieningen, ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.	1.1 Inrichten digitaal portaal 1.2 Uitwerken actieplan mantelzorgondersteuning 1.3 Subsidiëren initiatieven die eigen kracht mensen versterken 1.4 Samen met organisaties zorgen voor scholingsprogramma voor vrijwilligers				
2. Voorkomen dat problemen ontstaan of groter worden. Door tijdig signaleren, aanpakken en preventie van problemen die een risico zijn voor de zelfredzaamheid. Zoals problemen in de ontwikkeling van kinderen, problemen op financieel gebied, de lichamelijke en geestelijke gezondheid (onder andere gezonde leefstijl), opvoeding, zelfstandig wonen, dagbesteding of in de relatie, gezin of sociaal netwerk.	2.1 Doorontwikkeling CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin) met WMO en Participatie in één team 2.2 Subsidiëren GGD voor uitvoering integrale Jeugdgezondheidszorg voor O-19 2.3 Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid en programma Raalte Gezond			De stijging van de gemeentelijke bijdrage GGD in 2018 door stijging loonkosten en aanpassing bevoorschotting van inspecties kinderopvang zijn niet verwerkt in de begroting 2018, per saldo € 40.000. Daarnaast is de wijziging van de nieuwe financieringsstructuur van de jeugdgezondheidszorg 2017 niet volledig doorvertaald in de begroting 2018, per saldo € 50.000. Voorgesteld wordt om structureel € 90.000 toe te voegen aan het taakveld volksgezondheid.	

3. Senioren en mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking kunnen zo lang mogelijk in hun eigen huis en omgeving blijven wonen. Dit is mogelijk door ondersteuning aan huis en een toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen binnen de eigen leefomgeving en kernen waar de mensen wonen. Diensten op het gebied van: mobiliteit, praktische ondersteuning, veiligheid en contact.	3.1 Doorontwikkeling project Thuis technologie 3.2 OZO verbindzorg blijven stimuleren 3.3 De Dementieconsulent is bereikbaar voor alle inwoners Gemeente Raalte 3.4 Stimuleren vrijwilligersvervoer Gemeente Raalte 3.5 Evalueren met betrokkenen van Service Vervoer Raalte	✓	✓	
4. Bieden van passende ondersteuning. Inwoners (van alle leeftijden) die het niet op eigen kracht redden ontvangen adequate (maatwerk)ondersteuning. Per situatie kijken we welke ondersteuning nodig en passend is. Tijdelijk als het kan, permanent als het nodig is. De ondersteuning is gericht op het versterken van de eigen mogelijkheden van de cliënt en zijn sociale netwerk. De ondersteuning door de 2e lijns-professional wordt hierdoor uiteindelijk minder intensief en/of minder lang.	4.1 Toegankelijk maken van individuele voorzieningen en gespecialiseerde zorg middels GTT (Gemeentelijk ToegangsTeam) 4.2 Professionele ondersteuning middels de subsidie- en inkoopovereenkomsten zijn kortdurend en gericht op verzelfstandiging 4.3 Bijdrage van zorgaanbieders aantonen middels Sociaal jaarverslag 4.4 Uitvoering jeugdhulp door bedrijfsorganisatie Jeugdzorg IJsselland 4.5 Raamcontracten Wmo en Jeugd voorzetten 4.6 Infrastructuur van participatie van dagbesteding naar betaald werk	✓	✓	
Overige aspecten				
<u>WMO en Jeugd</u> Voor de WMO is een positief resultaat van circa € 850.000 en voor de jeugdzorg een tekort van circa € 1.000.000 geprognosticeerd. Het resultaat WMO en Jeugd over 2018 wordt bij de jaarrekening 2018 verrekend met de reserve Zorg. Voor verdere toelichting WMO en Jeugd zie de paragraaf sociaal domein.			⚠	
<u>Beschermd wonen</u> Het voordelig resultaat beschermd wonen wordt gestort in een regioreserve zodat de middelen beschikbaar blijft voor de uitvoering van regionale taken en beleidsplannen. Vanwege de omvang is voorgesteld om de regioreserve af te romen ten gunste van de afzonderlijke gemeenten. De gemeenten hebben hiermee ingestemd.				Voorgesteld wordt de reserve beschermd wonen in te stellen, zie hiervoor het format in de bijlage
<u>Apparaatskosten RSJ</u> De apparaatskosten van het Regionaal Servicebureau Jeugdzorg (RSJ was BVO) zijn fors gestegen. De regionale apparaatskosten waren op € 1.266.921 begroot voor 2018, waarvan € 67.128 voor Raalte. De begroting RSJ is bijgesteld naar € 2.612.192 regionaal, waarvan € 145.012 voor Raalte. De hogere kosten van € 77.884 worden bij de jaarrekening onttrokken aan de Reserve Zorg. De begroting is bijgesteld om het RSJ toekomstbestendig te maken en omdat de invoering van het nieuwe inkoopmodel Jeugd extra inzet vergt. De kosten van programmanagement zijn toegevoegd en de apparaatskosten 2018 zijn bijgesteld.			✗	Voorgesteld wordt de hogere apparaatskosten RSJ van € 77.884 bij de Jaarrekening 2018 te onttrekken aan de de Reserve Zorg
<u>C2GO (nieuw digitaal klantsysteem)</u> C2GO is niet geïmplementeerd. De structureel lagere licentiekosten van € 15.000 per jaar vanaf 2018 worden om deze redenen niet gerealiseerd.			✗	Voorgesteld wordt het vervallen van de lagere licentiekosten van € 15.000 ten laste van de stelpost Sociaal domein te brengen.

Programma 6.1 Ruimtelijke ordening				Portefeuillehouder: wethouder W. Wagenmans	
				Programmacoördinator: E. Steen	
Maatschappelijk doel : De negen kernen van de gemeente Raalte vormen de basis waar leefbaarheid en noaberschap centraal staan. Alle kernen krijgen waar mogelijk ontwikkelingsruimte. Niet om te groeien, maar om speelruimte te bieden voor vernieuwing. Hiermee kan worden ingespeeld op opgaven als vergrijzing, eenzaamheid, ontgroening, een op termijn wellicht afnemende bevolkingsomvang en voorzieningen die op veel plaatsen onder druk staan. Door bestemmingsplannen hierop in te richten willen wij deze speelruimte bieden. We spelen in (waar mogelijk proactief) op de veranderende functies in het buitengebied met behoud van de landschappelijke kwaliteit, één van de kernkwaliteiten van Raalte.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. De organisatie zowel ambtelijk als bestuurlijk voorbereiden op de Omgevingswet.	1.1. In 2018 is gestart met het opstellen van de Omgevingsvisie middels een participatief proces. 1.2. Landelijke ontwikkelingen met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet worden gevolgd.				
2. Leefbaar houden van kernen door vernieuwing en herontwikkeling mogelijk te maken van vrijkomende locaties. Toevoeging van ruimtelijke kwaliteit en ruimte bieden voor passende woningbouw- en bedrijventerreinontwikkeling is daarbij vertrekpunt.	2.1 Uitnodigingsplanologie krijgt de ruimte. We zijn met diverse ontwikkelaars in gesprek en een aantal locaties is in herontwikkeling (o.a. Hartkamplocatie, Douma-terrein)				
3. Actueel houden van onze bestemmingsplannen.	3.1 Bestemmingsplannen zijn actueel.				
4. Faciliteren en verbinden van initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een sociaal en economisch vitaal platteland.	4.1 We geven uitvoering aan bestemmingsplan buitengebied 4.2 We faciliteren, ondersteunen en verbinden initiatieven van en voor de samenleving 4.3 We geven uitvoering aan beleid vrijkomende agrarische bebouwing in relatie tot leegstand agrarische bebouwing 4.4 Maatschappelijk debat over veehouderijen/duurzame landbouw is in voorbereiding				
5. Verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en functionaliteit op en om het MBI-terrein.	5.1 Samen met HMO werken we aan de herstructurering van het MBI-terrein				

Programma 6.2 Economie				Portefeuillehouder: wethouder D. Melenhorst	
				Programmacoördinator: E. Steen	
Maatschappelijk doel : Een vitale lokale economie met voldoende werkgelegenheid en spreiding over een zo groot mogelijk aantal sectoren. Dat is de ultieme uitdaging in tijden van economische crisis. Dit doen we door ondernemers zoveel als mogelijk de ruimte te bieden om te ondernemen en waar mogelijk te faciliteren. Intensivering van de economische samenwerking binnen de regio Zwolle biedt nieuwe kansen voor de versterking van onze economie. Een ruimtelijk- economisch vitaal winkelcentrum trekt ondernemers, inwoners en toeristen en versterkt de detailhandel. We willen deze ambities graag samen met ondernemers vormgeven.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. We intensiveren deelname aan en maken gebruik van de krachtige regio Zwolle / Kennispoort regio Zwolle. Ook voor verdere versterking van de recreatief-toeristische sector zoeken we samenwerking binnen de regio Zwolle. Dit naast de bestaande samenwerking in Salland. Het nadrukkelijker vermarkten binnen regio Zwolle van het Raalter ondernemerschap biedt kansen.	1. Het uitvoeren en actualiseren van het werkplan economische zaken regio Zwolle 2016-2020. Het trekkerschap van het cluster Vrijetijdseconomie regio Zwolle wordt voortgezet in 2018. Ook intensiveren wij onze inzet binnen het Innovatiecluster Agri & Food van de regio Zwolle. In samenhang met ondernemers(verenigingen) actief en gericht (binnen regio Zwolle) de mogelijkheden van de Raalter ondernemingen positioneren.				
2. We versterken het toerisme en de (verblijfs-)recreatie. Het doel is het creëren van meer banen, het genereren van meer overnachtingen en meer bestedingen (op Sallandse schaal).	2.1 Versterkt invulling geven aan het merk Salland 2.2 Stimuleren lokale en regionale productontwikkeling 2.3 Behouden kwaliteit van de recreatief-toeristische voorzieningen na oopheffing van RGS				
3. Samen met ondernemers en vastgoedeigenaren werken we aan vitale centra.	3.1 Invulling geven aan Retaildeal.				
4. Versterken van de economische potentie van het buitengebied.	4. Hergebruik vrijkomende agrarische bebouwing en facilitairen in de aanleg van het glasvezelnetwerk in het buitengebied.			Zie hieronder, onderdeel overige aspecten.	
5. Versterken van de lokale economie in onze gemeente waardoor ook de werkgelegenheid een positieve impuls krijgt. Nieuw ondernemerschap stimuleren door (startende) ondernemers te faciliteren. Als ondernemersgerichte gemeente streven we, op termijn, naar stabiele top 10 politie in de lijst van MKB-vriendelijkste gemeenten in Overijssel.	5.1 Uitvoering geven aan acties uit de Taskforce Ondernemersdienstverlening.				

6. Invulling geven aan de regionale afspraken over programmering bedrijventerreinen West-Overijssel 2017 – 2020.	6. Versterkte inzet plegen voor de uitgifte van bedrijfskavels. Afstemming binnen het provinciale samenwerkingsverband.			
7. Via deelname aan de netwerkbedrijven Enexis en Vitens de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van een goede energievoorziening respectievelijk drinkwatervoorziening waarborgen.	7 + 8 Monitoren of de bedrijfsvoering van de verbonden partijen bijdraagt aan de doelstellingen			
8. Via deelname in Wadinko de bedrijvigheid en daarmee werkgelegenheid in Overijssel, Noord Oostpolder en Drenthe bevorderen.				
Overige aspecten				
<u>Aanleg glasvezel</u> In het voorjaar 2017 is gestart met de aanleg van het glasvezelnetwerk door onze partner waarmee we een convenant hebben afgesloten. Vanaf de start bleek dat de door de partner ingehuurde aannemer het onvoldoende nauw neemt met de gemaakte afspraken en vergunningsvoorwaarden. Dit heeft al geleid tot interventies (zoals het stilleggen van het werk eind 2017 en begin 2018). Omdat ook de kwaliteit van het geleverde werk onvoldoende was, moesten we het gemeentelijk toezicht opschalen. Ook is en was er extra projectbegeleiding nodig voor de bewaking van gemeentelijke belangen en aansturing van de gecompliceerde processen tussen de diverse contractpartners. Al met al verwachten we dat de extra kosten op zullen lopen tot € 75.000. Het is in deze fase nog onvoldoende duidelijk of (een deel van) de kosten verhaalbaar zijn.				Voorgesteld wordt het bestaande krediet met € 75.000 te verhogen voor (extra) toezicht en projectbegeleiding glasvezel

Programma 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit				Portefeuillehouder: Wethouder D. Melenhorst en Wethouder W. Wagenmans	
				Programmacoördinator: H. Lantink	
Maatschappelijk doel: Voor een vitale en leefbare gemeente zijn goede verbindingen essentieel. Niet alleen het lokaal wegennet, inclusief fietsvoorzieningen en parkeren, maar ook het hoofdwegennet moet daarvoor op orde zijn. Daarnaast is een goed functionerend openbaar vervoer van groot belang.					
Doelstellingen (begroting 2018)	Voortgang	zomer nota		Toelichting bij zomernota 2018 (indien kleur niet groen is).	
		Inhoudelijk	Financiën		Rood: afwijkend van begroting (1) (zowel positief als negatief)
					Oranje: dreigt af te wijken van begroting (2)
					Groen: conform begroting (3)
1. Verbeteren verkeersveiligheid en bereikbaarheid.	1.1 Concretiseren maatregelenpakket N35 samen met belanghebbenden 1.2 Uitwerken maatregelen Knooppunt Raalte 1.3 Uitvoering maatregelen uit Agenda Verkeersveiligheid				
2. Het zoveel mogelijk waarborgen van de mobiliteit van degenen die zijn aangewezen op openbaar vervoer.	2.1 Start buurtbusvereniging				
3. Een duurzame en veilige verkeerscirculatie in de gemeente Raalte met een goede bereikbaarheid van de (parkeer)voorzieningen.	3.1 Concretiseren maatregelen verkeersstudie naar bereikbaarheid Raalter Centrum 3.2 Gezamenlijke verkenning naar het realiseren fietssnelweg Zwolle-Raalte				
Overige aspecten					
Capaciteit projecten knooppunt Raalte/N35 Wijkthmen-Nijverdal Om de uitvoering van het project knooppunt Raalte en de projecten uit het maatregelenpakket N35 Wijkthmen-Nijverdal vanuit de gemeente goed te kunnen begeleiden, is het noodzakelijk dat daarvoor capaciteit in de vorm van een projectleider/accountmanager beschikbaar komt. Er wordt voor de inhuur van een projectleider/accountmanager ter begeleiding van de uitvoering van beide projecten vooralsnog uitgegaan van een inzet van 20 uur per week gedurende 4 jaar, zijnde de verwachte looptijd van de projecten, en een tarief van € 100 per uur. De kosten voor 2018 bedragen € 70.000 en voor de jaren 2019, 2020 en 2021 jaarlijks € 90.000. Het voorstel is om bij de zomernota 2018 eenmalig € 70.000 beschikbaar te stellen. Bij de begrotingsbehandeling 2019 worden de middelen voor de jaren 2019, 2020 en 2021 gevraagd.					Voorgesteld wordt eenmalig € 70.000 beschikbaar te stellen voor capaciteit voor de projecten.

9.0 Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien

Portefeuillehouder Wethouder Niens

Taakveld 0.5 Treasury

Renteresultaat 2018

Voor 2018 wordt een positief renteresultaat van € 200.000 verwacht.

Dit voordeel is samengesteld uit:

1. Een voordeel op de korte financiering, omdat deze rente nog steeds negatief is (€ 30.000).
2. Te hoog opgenomen financieringslasten uit 2017 die doorwerken in 2018 (€ 100.000).
3. In 2018 uitgestelde financiering en financiering tegen een lagere rente dan geraamd (€ 70.000).

Daarnaast kan het restantsaldo op de stelpost renteschommelingen van € 115.000 bij deze zomernota vrijvallen.

Voorgesteld wordt de lagere rentelasten van € 200.000 voor 2018 te ramen en het eenmalig voordeel van € 115.000 op de stelpost renteschommelingen.

Dividend BNG

De BNG heeft ook in 2017 haar missie, het verstrekken van financiering voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang tegen gunstige voorwaarden, waargemaakt. Daarnaast heeft de BNG nieuwe producten ontwikkeld op het gebied van duurzaamheid en exportfinanciering. Door een positief resultaat op de financiële transacties en een positief renteresultaat, is het eigen vermogen met meer dan verwacht gegroeid. Ook zijn er positieve ontwikkelingen rond de kapitalisatie van de bank, oftewel de samenstelling van het totale vermogen. Hierdoor heeft de bank besloten meer dividend uit te keren. De gemeente Raalte ontvangt € 65.747, terwijl er in de begroting 2018 € 30.450 geraamd is. In afwachting van relevante regelgeving wil de BNG in de loop van 2018 haar kapitalisatie- en dividendbeleid evalueren.

Voorgesteld wordt de hogere opbrengst van 35.297 voor dividend BNG te ramen.

Dividend Vitens

Door een goede nettowinst en met behoud van voldoende eigen vermogen kan er een dividend worden uitgekeerd van € 3,30 per aandeel. Totaal ontvangen we € 137.597; € 100.000 is geraamd in de begroting 2018. Wel waarschuwt Vitens opnieuw voor sterke daling van het dividend in de toekomst. We houden de berichtgeving in de gaten.

De overwinst over 2017 ten opzichte de toegestane WACC (gewogen gemiddelde kosten over het vermogen), gaat Vitens verwerken in de drinkwatertarieven van 2019.

Voorgesteld wordt de hogere opbrengst van € 37.597 voor dividend Vitens te ramen.

Dividend ROVA

In de begroting 2018 is rekening gehouden met een dividenduitkering ROVA van € 187.000. De werkelijke dividenduitkering bedraagt € 320.652. Hiervan wordt 15% dividendbelasting ingehouden (€ 48.098) die via de belastingdienst kan worden teruggevraagd.

Per saldo nemen we een vordering op van de ROVA van € 272.554 en de belastingdienst van € 48.098. Hiermee is het totale eenmalige voordeel € 133.652.

Voorgesteld wordt de meeropbrengst van ROVA van € 133.652 te ramen.

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Uitkering uit gemeentefonds

In deze zomernota 2018 worden de mutaties in het gemeentefonds tot en met de meicirculaire 2018 in de jaarschijf 2018 van de gemeentebegroting verwerkt.

De meicirculaire 2017 was de basis voor de begroting 2018-2021. Na de meicirculaire 2017 zijn in 2017 nog de september- en decembercirculaire 2017 verschenen. Over de septembercirculaire 2017 hebben wij u eveneens middels een informatienotitie geïnformeerd, terwijl de resultaten van de decembercirculaire 2017 (betrekking hebbend op de uitkering over 2017 en eerdere jaren) in de jaarrekening 2017 zijn verwerkt. In 2018 is een extra maartcirculaire verschenen, waarover u ook via een informatienotitie bent geïnformeerd.

Vanaf het jaar 2015 maakt de integratie-uitkering sociaal domein (Wmo 2015, Jeugd en Participatie) onderdeel uit van de uitkering uit het gemeentefonds. De gemeentefonds-uitkering voor de gemeente Raalte is daarmee met ruim € 15 miljoen gestegen. Ook de mutaties in deze integratie-uitkering worden in de circulaire bekend gemaakt.

De uiteindelijke financiële gevolgen van bovengenoemde circulaire - voor zowel de algemene uitkering als de integratie-uitkering sociaal domein - voor de begroting 2018 worden in deze zomernota 2018 geschetst. De financiële gevolgen voor de jaren na 2018 worden in de begroting (begrotingsperspectief) 2019-2022 opgenomen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de integratie-uitkering Sociaal Domein en de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Integratie-uitkering Sociaal Domein

De integratie-uitkering Sociaal Domein wordt formeel gezien als één uitkering. In 2018 zijn de drie onderdelen WMO, Jeugd en Participatie nog als afzonderlijke uitkeringen te onderscheiden. Bij de meicirculaire 2018 is bekend geworden dat vanaf 2019 een groot deel van de integratie-uitkering Sociaal domein wordt geïntegreerd in de algemene uitkering. Het betreft:

- de integratie-uitkering WMO (met uitzondering van beschermd wonen)
- de integratie- uitkering Jeugd (met uitzondering van voogdij/ 18+)
- WWB klassieke deel

In de meerjarenbegroting 2018-2021 is bij de raming van de diverse onderdelen van de integratie-uitkering uitgegaan van de door het Rijk gepresenteerde budgetten bij de meicirculaire 2017. Hierbij is er vanuit gegaan dat de uitgaven in dit kader zich budgettair neutraal tot de inkomsten zouden moeten verhouden.

De integratie-uitkering Sociaal Domein is bij de meicirculaire 2018 € 731.464 positiever dan in de primitieve begroting 2018 werd opgenomen. Ook de jaren 2019 en volgende zijn positiever dan bij de primaire begroting 2018-2021 werd ingeschat. Gezien het budgettair neutrale uitgangspunt voor het sociaal domein heeft dit voor het jaar 2018 geen gevolgen voor het begrotingssaldo.

Voor een nadere analyse en vertaling van de financiële gevolgen die voor het sociaal domein voortvloeien uit de meicirculaire 2018, wordt verwezen naar de paragraaf Sociaal Domein.

De Algemene uitkering

De hoogte van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de uitgaven van het Rijk. Middels de normensystematiek (samen trap op, samen trap af) beweegt de omvang van het gemeentefonds met het uitgavenpatroon van het Rijk mee. De jaarlijkse toe- of afname als gevolg van deze systematiek wordt het accres genoemd.

Naast deze accresontwikkelingen bepalen ook diverse andere mutaties (extra of veranderende taken, wijzigingen in de maatstafaantallen en bedragen per eenheid) het uiteindelijke resultaat van de algemene uitkering.

Algemene uitkering 2018

In onderstaand overzicht zijn de gevolgen voor de begroting 2018 in beeld gebracht:

Algemene uitkering t.b.v. zomernota 2018			
Resultaat uitkeringjaar 2018		2018	
Raming begroting 2018-2021 (obv meicirculaire 2017)		€	32.086.183
Raming zomernota 2018 (obv meicirculaire 2018)		€	33.002.107
Bruto voordelig resultaat		€	915.924
Op te nemen (te reserveren) stelposten n.a.v. taakmutaties meicirculaire 2018			
Stelpost BTW- compensatiefonds (BCF)	E	€	(242.000)
Verhoogde stelpost IU WMO huishoudelijke hulp	E	€	(56.019)
Stelpost looncompensatie huishoudelijke hulp (nieuwe cao)	E	€	(31.680)
Stelpost Schulden en armoede	E	€	(46.863)
Stelpost referendum	E	€	(12.956)
Netto voordelig resultaat	E	€	526.406
Resultaat uitkeringjaar 2017		2017	
afrekening uitkeringsjaar 2017	E	€	175.310
stelpost verhoogde asielinstroom	E	€	(128.477)
Netto voordelig resultaat	E	€	46.833
Per saldo t.g.v. exploitatie 2018		€	573.239

Ten opzichte van de in de primitieve begroting 2018 opgenomen algemene uitkering is er een flinke groei van € 915.924 in het accres te zien. De belangrijkste reden van de stijging van het accres is de in het regeerakkoord Rutte III opgenomen ± € 14 miljard aan beleidsintensivering. Tezamen met een autonome groei van uitgaven en een hogere loon/prijs-ontwikkeling leidt dat tot hogere accressen ten opzichte van de meicirculaire 2017.

In het bovenstaand overzicht is een aantal stelposten opgenomen voor extra taken uit de meicirculaire, deze worden onderstaand verder toegelicht. Na onttrekking van de stelposten en inclusief het resultaat 2017 is er een positief resultaat voor de begroting 2018 tot een bedrag van € 573.239.

Stelpost BTW-compensatiefonds € 242.000

Ten behoeve van het BTW- compensatiefonds is er een plafond ingesteld. De ruimte die onder dit plafond beschikbaar is, wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. De verwachting is dat, nu de recessie voorbij is, gemeenten meer gaan investeren. Hierdoor wordt er een groter beslag gelegd op het compensatiefonds, waardoor de ruimte onder het plafond minder wordt. Het gevolg hiervan is dat er minder aan het gemeentefonds wordt toegevoegd. Om dit effect financieel te vertalen hebben we een stelpost opgenomen van € 242.000 in 2018.

Hogere decentralisatie-uitkering Wmo 2007 (huishoudelijke hulp) € 56.019

De hogere uitkering is een gevolg van de loon- en prijscompensatie over het jaar 2018. We stellen voor dit toe te voegen aan de budgetten voor dit doel.

Stelpost looncompensatie huishoudelijke hulp € 31.680

De brancheorganisaties BTN en ActiZ zijn akkoord met de invoering van een hogere loonschaal voor Wmo huishoudelijke hulp. Afgesproken is dat gemeenten de extra kosten voor de hogere loonschaal betalen uit het accres. Voor Raalte is dit € 32.000 in 2018 oplopend tot € 208.000 in 2022.

Stelpost Schulden en armoede € 46.863

Ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid stelt het kabinet voor drie jaar geld ter beschikking voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder voor kinderen. Voor Raalte is er € 46.863 in 2018 en € 38.375 voor 2019 en 2020 beschikbaar gesteld.

Stelpost referendum € 12.956

Gemeenten ontvangen middelen voor het organiseren van het raadgevend referendum op de Wet op de inlichtingen – en veiligheidsdiensten dat is gehouden op 21 maart 2018 (tegelijk met de gemeenteraadsverkiezingen). Voor Raalte is dit € 12.956.

Verhoogde asielinstroom € 128.477 over 2017

Er is € 128.477 aan decentralisatie- uitkering verhoogde asielinstroom toegekend over de maanden november en december 2017 op basis van realisatiecijfers aantal geplaatste vergunninghouders. Voorgesteld wordt om de middelen te reserveren voor de extra kosten die de asielopvang met zich meebrengt.

Afrekening algemene uitkering 2017

Over het jaar 2017 is de algemene uitkering € 175.310 hoger dan bij de jaarrekening 2017 is opgenomen. De definitieve vaststelling in verband met de verhoogde asielinstroom van € 128.477 is gereserveerd. Het netto voordelig resultaat algemene uitkering 2017 is € 46.833.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Verkoop grond/groen(stroken)

In 2018 zijn stroken groen verkocht die niet zijn begroot. De totale opbrengst bedraagt € 29.945.

Voorgesteld wordt de eenmalige opbrengst stroken groen te ramen van € 29.945.

Stelpost kapitaallasten vervangingsinvesteringen

In de begroting worden jaarlijks middelen gereserveerd voor de kapitaallasten van vervangingsinvesteringen waarvoor een meerjarig schema is opgesteld. Op basis van dit schema wordt beoordeeld of vervanging in het geplande jaar nog actueel dan wel noodzakelijk is. Als in het geplande jaar vervanging niet nodig is, dan vallen die middelen eenmalig vrij en worden deze in het volgende jaar opnieuw in de begroting geraamd.

Van de stelpost kapitaallasten die betrekking heeft op het werkterrein van Beheer & Onderhoud (€ 214.000) valt in 2018 € 86.000 vrij. Dit wordt veroorzaakt doordat er productiemiddelen zijn die in 2018 (of eerder) afgeschreven waren, maar nog prima functioneren. Vervanging is daarom uitgesteld.

Voorgesteld wordt het eenmalige voordeel van € 86.000 te ramen.

Kleine en administratieve wijzigingen in budgetten

Bij deze zomernota zijn nog enkele budgetten met een gering bedrag aangepast aan de werkelijk te verwachten baten en/of lasten. Daarnaast zijn administratieve wijzigingen verwerkt.

Voorgesteld wordt deze wijzigingen, per saldo een eenmalig voordeel van € 7.162 en een structureel nadeel van € 5.955, te ramen.

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Reclamebelasting

In 2018 verwachten we, dat de inkomsten uit de reclamebelasting achterblijven bij de raming. Daarnaast is de definitieve opbrengst over 2017 negatief bijgesteld met € 5.000. De totale te verwachten inkomsten in 2018 stellen we bij van € 159.000 naar € 137.000. Deze daling van € 22.000 vertaalt zich in een lagere subsidie aan de stichting ondernemersfonds Raalte voor de uitvoering van activiteiten dan wel voeding van de egalisatiereserve binnen het ondernemersfonds, voor de gemeente dus budgettair neutraal.

We voeren de komende periode een nadere analyse uit, om inzicht te krijgen in de oorzaken van deze daling van de inkomsten. De resultaten daarvan nemen we mee bij de evaluatie in 2019 voor de heffing van de reclamebelasting en de tussentijdse verhoging als gevolg van het afschaffen betaald parkeren, en de werking van het ondernemersfonds.

Voorgesteld wordt eenmalig de lagere opbrengst reclamebelasting van € 22.000 te ramen alsmede de lagere subsidie aan de stichting ondernemersfonds, ook tot een bedrag van € 22.000.
--

Taakveld 3.4 Economische promotie

Toeristenbelasting

In 2018 is aan inkomsten uit toeristenbelasting € 207.000 geraamd. Dit is gebaseerd op 243.500 overnachtingen tegen een tarief van € 0,85. We verwachten in 2018 € 230.000 te ontvangen, € 23.000 aan extra inkomsten. We zien de laatste jaren een stijgende lijn in het aantal overnachtingen, in 2017 komen we op 272.760 uit. Het voorstel is om deze extra inkomsten eenmalig mee te ramen in 2018.

Met uw raad is afgesproken, dat bij het substantieel wijzigen van het aantal overnachtingen de hoogte van het tarief opnieuw onderwerp van discussie kan worden. In het licht van de ambitie in programma 6.2 economie, stijging van het aantal overnachtingen, gaan we de komende maanden bekijken hoe we in 2019 om willen gaan met de hoogte van het tarief.

Voorgesteld wordt de opbrengst toeristenbelasting eenmalig met € 23.000 te verhogen.
--

Forensenbelasting

Als opbrengst forensenbelasting is in 2018 € 107.059 geraamd. De realisatie blijft achter bij de begroting. We zien een toename van verhuurovereenkomsten. Dit betekent dat de woningen niet meer dan 90 dagen beschikbaar zijn voor eigen gebruik.

Hierdoor vervalt de basis voor de heffing van forensenbelasting. Dit heeft geleid tot een huidige opbrengst van € 100.181 die € 6.878 minder bedraagt dan begroot.

Alle ingediende aangiftes 2017 zijn verwerkt. Een deel van de aangiftes is niet retour gezonden. Hierbij is administratief bepaald of sprake is van een belastingplicht. De vraag is of hier nog bezwaar tegen wordt gemaakt waardoor de opbrengst wellicht iets naar beneden zal moeten worden bijgesteld.

We stellen voor de forensenbelasting structureel naar beneden bij te stellen met € 6.878.

Voorgesteld wordt de opbrengst forensenbelasting structureel met € 6.878 te verlagen.

Stand van zaken met betrekking tot de investeringskredieten

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de bijgestelde planning van het totaal van investeringskredieten bij deze zomernota 2018.

Planning van investeringskredieten 2018					
	2018	2019	2020	2021	totaal
balanssaldo investeringskredieten 1-1-2018	€ 14.095.772	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 14.504.772
nieuwe kredieten vanuit begroting 2017 incl wijzigingen	€ 11.729.226	€ -	€ -	€ -	€ 11.729.226
	€ 25.824.998	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 26.233.998
werkelijk uitgegeven 2018 tot 19 juni 2018	€ 2.609.939				€ 2.609.939
	€ 23.215.059	€ 279.000	€ 130.000	€ -	€ 23.624.059
bijstelling planning bij zomernota 2018	€ -11.679.581	€ 5.580.238	€ 6.095.000	€ 4.343	€ -
nieuwe planning uitvoering investeringen bij zomernota 2018	€ 11.535.478	€ 5.859.238	€ 6.225.000	€ 4.343	€ 23.624.059

Exploitatievoordeel doorschuiven kredieten

Bij de tussentijdse rapportage worden alle kredieten beoordeeld en wordt ook nagegaan of de realisaties (van de uitgaven) volgens de planning verlopen. In totaal wordt er ruim € 12 miljoen doorgeschoven naar 2019 en verder. De belangrijke overhevelingen zijn:

- Bijdrage knooppunt Raalte (€ 4,5 miljoen)
- Nieuwbouw Korenbloem (€ 3,25 miljoen)
- Transformatiebudget sociaal domein (€ 0,6 miljoen)
- Gemeentelijke bijdrage N348 (€ 0,5 miljoen)
- Randweg de Zegge VII (€ 0,5 miljoen)
- Diversen (2,7 miljoen).

Ten gevolge van het doorschuiven van kredieten is een (eenmalig) voordeel op de kapitaallasten ontstaan van afgerond € 64.680 voor 2019 en € 33.550 voor 2020.

Daarnaast worden drie kredieten die beschikbaar zijn gesteld bij nieuw beleid 2018 doorgeschoven naar 2019. Dit heeft voor 2018 een eenmalig voordeel van € 145.000 en een eenmalig nadeel van € 145.000 in 2019.

De overige kredieten wikkelen zich af via de reserves en voorzieningen en heeft het doorschuiven daarvan geen directe gevolgen voor de exploitatie.

Voorgesteld wordt het eenmalig rentevoordeel voor 2019 van € 64.680 en voor 2020 van € 33.550 te ramen als gevolg van het doorschuiven van kredieten. Daarnaast wordt voorgesteld het eenmalige voordeel van € 145.000 in 2018 en eenmalig nadeel van € 145.000 in 2019 te ramen.

Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder: M. Dadema
Paragraafcoördinator: H. van Es

In zijn algemeenheid zien we dat er weinig afwijkingen te rapporteren zijn. De organisatieontwikkeling 'Ons Raalte' verloopt naar verwachting. 2018 is het overgangsjaar om van 10 teams naar 6 domeinen ons te organiseren. De DOWR-samenwerking is bestendigd, loopt financieel in de pas en de governance werkt naar behoren. Er wordt extra inzet gepleegd om het archiefbeheer op orde te krijgen, conform de afspraken die zijn gemaakt bij het beschikbaar stellen van tijdelijk extra middelen voor het archiefbeheer. Ook is er een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, een beleidskader privacy vastgesteld en wordt er gewerkt aan een uitvoeringsplan privacy. Bij de ENSIA audit (informatieveiligheid) scoren we voldoende, al zijn er nog genoeg ontwikkelpunten. Ook is de ontvlechting van het sportbedrijf afgerond en start na de zomer het onderzoek naar onze huisvesting.

Er zijn echter een tweetal onderwerpen waarover we willen rapporteren:

Onterecht begroot voordeel Belastingen

Bij het opmaken van de jaarrekening 2017 is rekening gehouden met een verwacht voordeel van € 19.000 bij het perceel DOWR-belastingen. Doordat de aanbesteding voor een nieuw financieel systeem niet succesvol is afgerond, zijn er extra kosten voor verlenging van het huidige systeem en het starten van een nieuwe aanbesteding. Om deze kosten te dekken, valt het voordeel over 2017 niet ten gunste van de gemeentelijke jaarrekening. Dit betekent dat dit met de zomernota gecorrigeerd moet worden.

Voorgesteld wordt om eenmalig € 19.000 te ramen voor kosten verlenging huidig financieel systeem.

Uitvoeringsplannen I

In de door de raad geformuleerde I-visie is een belangrijk uitgangspunt dat de business leidend is. Dit betekent dat de toegezegde uitvoeringsplannen-I door de business (c.q. de inhoudelijke domeinen zelf) zouden moeten opgesteld. Dit heeft meer voeten in aarde dan voorzien. Daarom is er afgesproken om eerst tot tactische plannen ('Wat is er nodig voor 2019') te komen. Om vervolgens met wat steviger begeleiding tot strategische uitvoeringsplannen 2020 en verder te komen. Naar verwachtingen komen de strategische uitvoeringsplannen begin 2019 in de raad.

Autonome loonontwikkelingen (uitvoering cao gemeenten)

Bij het opstellen van de begroting nemen we jaarlijks een stelpost op voor de verwachte cao-ontwikkelingen en stijgingen ABP-premies. Gedurende 2018 blijkt de werkelijke loonkostenstijging niet geheel gedekt te kunnen worden middels de stelpost welke hiervoor is opgenomen in de begroting. Om de loonkostenstijging op te kunnen vangen moet een bedrag van structureel € 75.000 worden bijgeraamd.

Voorgesteld wordt een bedrag van structureel € 75.000 bij te ramen in verband met autonome loonontwikkelingen voortvloeiende uit de cao-gemeenten.

Hoofdstuk 5: Sociaal domein

Portefeuillehouder: G. Toeter/J. van Loevezijn
Paragraafcoördinator: T. Schrör

1. Inleiding

Vanaf het jaar 2015 hebben gemeenten er een groot aantal taken in het sociaal domein bij gekregen. Het gaat daarbij om een aantal voormalige Awbz-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW.

De beleidsonderdelen van deze drie gedecentraliseerde overheidstaken in het sociaal domein zijn opgenomen in de programma's 2.2 Welzijn, 3.1 Arbeidsparticipatie en inkomen en 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en Jeugdhulp. De programma's 1.2 Veiligheid & Handhaving en 2.1 Onderwijs hebben raakvlakken met deze paragraaf. De uitvoering van de beleidsvoornemens ligt op schema.

In deze paragraaf gaan wij in op de financiële stand van zaken. U treft eerst een "overall" stand van zaken 2018 aan van het sociaal domein "breed". Aansluitend zoomen we nader in op de Wmo, Jeugdzorg en Participatie.

Voor het onderdeel WMO verwachten we binnen de begroting te blijven. Voor het onderdeel Jeugd en Participatie verwachten we een overschrijding. Voor 2018 kunnen we de verwachte overschrijdingen opvangen middels beschikking over de reserve Zorg en Participatie. We geven in deze paragraaf alleen de afwijkingen ten opzichte van de begroting 2018 weer.

De opbouw van deze paragraaf ziet er als volgt uit:

2. Stand van zaken Sociaal Domein breed
3. Stand van zaken Wmo
4. Stand van zaken Jeugd
5. Stand van zaken Participatie

2. Sociaal Domein breed

De budgetten 2018 voor het Sociaal Domein zijn bij de meicirculaire 2018 gewijzigd als gevolg van loon- en prijscompensatie 2018 en een nieuwe herverdelingssystematiek bij participatie/WSW. De ontwikkeling van de integratie-uitkering Sociaal domein is in de onderstaande tabel weergegeven.

Ontwikkeling integratie-uitkering Sociaal Domein						
Uitsplitsing sociaal domein meicirculaire 2018	Begroting 2018 (o.b.v. meicirc. 2017)		Bijgestelde begroting 2018 zomernota (o.b.v. meicirc 2018)		Mutatie 2018	
Integratie-uitkering WMO	€	4.752.276	€	4.809.048	€	56.772
Integratie-uitkering Jeugd	€	6.688.945	€	6.856.483	€	167.537
Integratie-uitkering Participatie	€	4.295.694	€	4.802.848	€	507.155
Totaal	€	15.736.915	€	16.468.379	€	731.464

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat we als gevolg van de meicirculaire 2018 € 731.464 meer ontvangen van het Rijk ten opzichte van de primitieve begroting 2018 (gebaseerd op meicirculaire 2017).

3. Stand van zaken Wmo

Wmo "nieuw"

Raming inkomsten en uitgaven WMO nieuwe taken						
	Begroting 2018		Bijgestelde begroting 2018 zomernota	Mutaties 2018		
Integratie uitkering WMO	€	4.752.276	€	4.809.048	€	56.772
Overige middelen (o.a. HH2)	€	779.036	€	779.036	€	-
Totaal inkomsten	€	5.531.312	€	5.588.084	€	56.772
Formatie en algemene kosten	€	735.191	€	735.191	€	-
Algemene voorzieningen	€	641.590	€	626.772	€	14.819
Individuele voorzieningen	€	3.645.000	€	3.523.000	€	122.000
Totaal kosten	€	5.021.781	€	4.884.963	€	136.819
Prognose resultaat WMO "nieuw"	€	509.531	€	703.121	€	193.590
Opmerking 1: In het beschikbare budget WMO zijn aan de integratie-uitkering middelen toegevoegd omdat een gedeelte van de Huishoudelijke Hulp (HH2) is overgegaan naar Lichte ondersteuning thuis dat onder WMO nieuwe taken valt.						

In 2018 verwachten we net als in voorgaande jaren de "nieuwe" Wmo-taken binnen het bestaande budget uit te voeren. Op basis van de huidige prognose verwachten we een positief resultaat van circa € 700.000. Het geprognosticeerde resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door een verhoogde integratie-uitkering en door lagere kosten dan begroot op begeleiding. Het uiteindelijke resultaat WMO wordt toegevoegd of onttrokken aan de Reserve Zorg.

De regioreserve Beschermd wonen wordt, na besluitvorming gemeenteraad Deventer, dit jaar overgeheveld naar de individuele gemeenten. Hiervoor zal een nieuwe reserve worden gevormd.

Hieraan worden de volgende voorwaarden verbonden:

- de middelen dienen te worden aangewend voor investeringen in de transformatie van het sociaal domein;
- de investeringen dienen in lijn te zijn met de regiovisie, het regionaal actieplan en het uitgewerkte lokale actieplan/plan van aanpak van de desbetreffende gemeente;
- de investering van de middelen dient plaats te vinden in de periode 2018 t/m 2020.

4. Stand van zaken Jeugd

Bij de primitieve begroting 2018 is de integratie-uitkering Jeugd op basis van de meicirculaire 2017 vastgesteld op € 6.688.945. Op basis van de meicirculaire 2018 is de integratie-uitkering Jeugd bijgesteld naar € 6.856.483, een stijging van circa € 168.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een loon- en prijsbijstelling over 2018.

Er is nog geen betrouwbare rapportage over 2018 beschikbaar vanuit het Regionaal Serviceteam Jeugd (was BVO). Daarom zijn de werkelijke jeugdzorgkosten 2017 aangehouden als basis voor de inschatting van de specialistische jeugdzorgkosten over 2018. In de onderstaande tabel is een overzicht van de geprognosticeerde inkomsten en uitgaven van de jeugdzorg over 2018 weergegeven.

Raming inkomsten en uitgaven Jeugd						
	Begroting 2018		Bijgestelde begroting 2018 zomernota	Mutaties		
Integratie-uitkering jeugd	€	6.688.945	€	6.856.483	€	167.537
Aanvullende middelen	€	22.220	€	22.220	€	-
Totaal inkomsten	€	6.711.165	€	6.878.703	€	167.537
Formatie en algemene kosten	€	478.374	€	478.374	€	-
Algemene voorzieningen lokaal deel	€	328.624	€	441.065	€	112.441-
Voorzieningen regionaal deel	€	6.651.554	€	6.972.090	€	320.536-
Totale kosten	€	7.458.552	€	7.891.529	€	432.977-
Resultaat Jeugd	€	747.387-	€	1.012.826-	€	265.440-

Het geprognosticeerde tekort op de Jeugdzorg over 2018 is € 1.012.826. Hierin is het effect van het nieuwe inkoopmodel jeugd niet meegenomen. Wel de versteviging van het Regionaal Service bureau Jeugd. Door middel van versterking van het voorveld (CJG) moet het tekort jeugd worden teruggedrongen. Het uiteindelijke resultaat jeugd wordt toegevoegd of onttrokken aan de reserve Zorg.

5. Stand van zaken Participatie

Raming inkomsten en uitgaven Participatie			
	Begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018 zomernota	Mutaties begroting 2018
Beschikbaar budget Participatie	€ 4.295.694	€ 4.802.848	€ 507.155
Aanvullend uitvoeringsvergoedingen			
Algemene uitkering	€ 322.776	€ 322.776	
Totale inkomsten	€ 4.618.470	€ 5.125.624	€ 507.155
formatie en algemene kosten	€ 313.117	€ 313.117	€ 0
participatie / reïntegratie uitgaven	€ 218.661	€ 218.661	€ 0
Uitgaven wet sociale werkvoorziening	€ 4.439.986	€ 4.843.846	-€ 403.860
Totale kosten	€ 4.971.764	€ 5.375.624	-€ 403.860
Resultaat participatie	-€ 353.294	-€ 250.000	€ 103.295
Opmerking 1: In het beschikbare budget participatie zijn naast de decentralisatie uitkering ook de structurele uitvoeringsvergoeding (€ 322.776) via de AU en de reeds beschikbare algemene middelen t.b.v. integratie meegenomen			

Wet sociale werkvoorziening

Bij de start van de Stichting Werk per 01-01-2016 is uit onderzoek van Langedijk een begroot tekort van € 395.800, later bijgesteld naar € 353.294 voor 2018 geraamd. Uit een analyse over de werkelijke kosten van 2017 is geconcludeerd dat er een extra structurele verhoging van € 280.000 bovenop het geraamde tekort is. De structureel hogere kosten van € 280.000 worden veroorzaakt door de stijging in de cao (€ 170.000), extra reiskosten (€ 95.000) en overige organisatiekosten (€ 15.000). Het verwachte tekort voor 2018 zou daarmee in totaal uitkomen op € 633.295. Ook de tekorten in het meerjarenperspectief worden op basis hiervan bijgesteld. SWR onderzoekt mogelijke verdienmodellen om de tekorten in meerjarenperspectief nog verder terug te dringen. Deze bijstelling van de tekorten was ook nodig geweest als de uitvoering per 1 januari 2016 ongewijzigd zou zijn voortgezet.

Daarnaast is er een bijstelling gekomen van de inkomsten via de integratie-uitkering Participatie. In de begroting 2018 is op basis van de meicirculaire 2017 € 4.295.694 voor de integratie- uitkering Participatie opgenomen.

Op basis van de meicirculaire 2018 is deze positief bijgesteld naar € 4.802.848, een positieve bijstelling van € 507.155. Een belangrijke reden van de ophoging is de loon – en prijsbijstelling 2018 en de aanpassing van de zogenaamde “blijfkans”. Het natuurlijk verloop van de SW-medewerkers in Raalte is lager dan het landelijk gemiddelde.

Voor het domein Participatie is deze bijstelling in zijn geheel toegevoegd aan het onderdeel Wsw. Door de positieve bijstelling van de Integratie uitkering Participatie/ WSW (meer inkomsten + € 507.155) en een bijstelling van de verwachte kosten 2018 daalt het verwachte tekort in 2018 van € 633.295 naar circa € 250.000.

Ontwikkeling reserves sociaal domein

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de beide reserves zoals die op basis van de eerste maanden van het jaar 2018 worden voorzien.

Reserve Zorg			
Stand reserve per 1-1-2018			€ 4.204.360
	Storting	Onttrekking	
Prognose resultaat WMO nieuw	€ 703.121		
Prognose resultaat WMO oud	€ 155.579		
Prognose resultaat jeugdzorg		€ 1.012.845	
	€ 858.700	€ 1.012.845	
			€ 4.050.216
<u>Overige claims 2018</u>			
Restant transformatiebudget 2017 (onder andere voor versterking CJG, pilot voedselbank)		€ 470.000	
Restant projectleider transformatie 2017		€ 45.387	
Financiering gebiedscoördinator 2017-2021		€ 84.200	
Transformatiebudget 2018		€ 500.000	
Projectleiding transformatie 2018		€ 180.000	
Leefbaarheid en verkeersveiligheid Laag Zuthem		€ 100.000	
Totaal		€ 1.379.587	
Verwachte stand 31-12-2018			€ 2.670.629

Reserve participatie

stand per 1-1-2018			€ 429.778
verlaging voorziening oninbare vorderingen sociale zaken	€ 120.000		
voordelig resultaat WSW	<u>€ 29.000</u>		
			<u>€ 149.000</u>
			€ 578.778
claims 2018:	storting	onttrekking	
Prognose resultaat bijstandsverlening (PW)	€ 132.964		
Prognose resultaat bijstandsverlening (Bbz)		€ 46.000	
Prognose resultaat bijzondere bijstand	€ -	€ 69.350	
Prognose resultaat WSW		€ 250.000	
Prognose resultaat participatie middelen	€ 32.000		
Prognose resultaat participatie middelen LWO		€ 40.000	
Prognose resultaat schulddienstverlening		€ -	
	<u>€ 164.964</u>	<u>€ 405.350</u>	
			€ 338.392
Overige claims			
gebiedscoördinator buitengebied 2017-2021		€ 84.200	
restant krediet implementatie WSW	<u>€ -</u>	<u>€ 72.484</u>	
		€ 156.684	
saldo per 31-12-2018			€ 181.708

Resume

Bij de overheveling van taken voor het sociaal domein is besloten dat de taken budget neutraal worden uitgevoerd. Dit betekent dat jaarlijks de voor- en nadelen worden verevend via de reserves Zorg en de reserve Participatie.

Voor 2018 is de huidige prognose een positief resultaat van circa € 700.000 op de WMO "nieuwe taken" en een negatief resultaat van circa €1.000.000 op de Jeugdzorg. Er zijn voldoende middelen in de Reserve Zorg om dit resultaat op te vangen. Voor Participatie is er een verwacht tekort van circa € 250.000, die opgevangen wordt uit de Reserve Participatie.

Hoofdstuk 6: Stand van zaken bouwgrondexploitatie

Portefeuillehouder: W. Wagenmans
Paragraafcoördinator: A. Nijman

De voortgang van de ruimtelijke plannen binnen de gemeente Raalte is in de bijlage (Projectenrapportage Gebiedsontwikkeling 2018) van deze zomernota weergegeven. Conform de Nota Grondbeleid en de vernieuwde BBV voorschriften dienen de grondexploitaties van de lopende plannen jaarlijks herzien te worden. Deze geactualiseerde grondexploitaties zijn eveneens in de projectenrapportage opgenomen.

De Projectenrapportage Gebiedsontwikkeling 2018 maakt onderdeel uit van de zomernota 2018 en wordt derhalve gelijktijdig vastgesteld.

Algemeen

Woningbouw

We zien dat de woningmarkt zich hersteld heeft en er veel vraag is naar nieuwbouwwoningen. De komende jaren staan kwantitatief voldoende nieuwbouwprojecten in de planning om aan de woningvraag te kunnen voldoen. We willen echter ook ruimte blijven bieden voor nieuwe kansrijke en kwalitatief goede nieuwbouwprojecten en maatwerk bieden in de kernen.

Bedrijvenmarkt

Het is belangrijk voor de gemeente om uitgeefbaar bedrijventerrein op voorraad te hebben om zodoende de dynamiek binnen het bedrijfsleven te kunnen accommoderen. In Raalte concentreert dit aanbod zich op de locatie De Zegge VII. Hier is circa 21 ha. bedrijventerrein beschikbaar. Ook in de bedrijvenmarkt zien we de belangstelling voor een kavel toenemen.

Parameters

Bij het herzien van de grondexploitaties (GREX) is rekening gehouden met de volgende parameters:

Parameters GREX	2017	2018	2019 e.v.
Rentepercentage nieuwe investeringen	1,30%	1,45%	1,50%
Rentepercentage boekwaarde	1,30%	1,45%	1,50%
Kostenstijging	1,5%	1,5%	2,0%
opbrengstenstijging woningbouw	0,0%	0,0%	1,5%
opbrengstenstijging bedrijven	0,0%	0,0%	0,0%

De parameters 2018 e.v. komen uit de vastgestelde Begrotingsrichtlijnen 2018 – 2021 en de Begrotingsrichtlijnen 2019 – 2022.

Actuele ontwikkelingen

Aardgasloos bouwen

Vanaf 1 juli 2018 is voor nieuw te bouwen woningen een aansluiting op het gasnet niet meer mogelijk. Dit houdt in dat de woning op een andere wijze verwarmd moet worden dan via de gasgestookte ketels. Afhankelijk van de gekozen mogelijkheid betekent dit veelal een extra investering van € 10.000 - € 15.000 voor de toekomstige bewoner.

Samenvatting

Onderhanden werken / Bouwgrond in exploitatie

De gemeente Raalte kent 14 actieve grondexploitaties. Conform de Nota Grondbeleid en de BBV-voorschriften moeten deze jaarlijks geactualiseerd worden.

De gezamenlijke herziene grexten laten het volgende resultaat zien:

	Jaarrekening 2017		Projectenrapportage 2018		verschil	
	CW 1-1-2018	EW	CW 1-1-2018	EW	CW 1-1-2018	EW
pos. expl. resultaat	6.640.420	7.534.009	6.701.830	7.526.758	61.410	-7.251
neg. expl. resultaat	-6.091.450	-8.015.470	-6.188.905	-8.146.566	-97.455	-131.096
Totaal	548.970	-481.461	512.925	-619.808	-36.045	-138.347

Het overzicht laat zien dat de het totale exploitatieresultaat op eindwaarde negatief is. Door gewijzigde BBV voorschriften is in 2017 tussentijds een deel van het verwachte exploitatieresultaat (€ 3,5 mln.) reeds als tussentijdse winstneming genomen.

Het totaal van de complexen met een negatief exploitatieresultaat (op contante waarde) is toegenomen met € 97.455. Dit betekent dat de voorziening verwachte verliezen met hetzelfde bedrag aangevuld moet worden (ten laste van de algemene reserve grondexploitaties).

De toename van het totaal negatief exploitatieresultaat wordt met name veroorzaakt door:

- een stijging van het rentepercentage vanaf 1-1-2019 met 0,05%;
- vergroting van de vestigingsmogelijkheden binnen het complex Sallandse Poort. Door de verruiming van de bestemming (onder andere voor vestiging paramedische ondernemingen) binnen het complex Sallandse Poort en de noodzakelijk herverkaveling hierdoor, is het aantal m2 uit te geven bouwgrond minder geworden. Daarnaast zal de openbare parkeervoorziening aangepast / verruimd moeten worden;

Voor een nadere toelichting per complex wordt verwezen naar de Projectenrapportage gebiedsontwikkeling 2018, die als bijlage is toegevoegd.

Kavelverkoop woningbouw

We zien dat de woningmarkt in Raalte zich zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten hersteld heeft. In het nieuwbouwsegment is er duidelijk sprake van een grote belangstelling naar vrije kavels, waarop naar eigen idee, binnen de bestemmingsplanregels, een woning gerealiseerd kan worden.

In het voorjaar van 2018 zijn binnen het plan Salland II 27 kavels voor woningbouw uitgegeven. De belangstelling was groot en alle kavels zijn in optie genomen.

Voor het najaar staat een kaveluitgifte binnen de Veldegge, 't Broeck en mogelijk Franciscushof (de Singel) in de planning.

De kavels in de Kleine Hagen fase 1 en in Lierderholthuis zijn op één na allen verkocht. De voorbereidingen voor de ontwikkeling van de volgende fase zijn inmiddels gestart.

In het volgende overzicht is de stand van zaken (medio juni 2018) van de verkoop van woningbouwkavels weergegeven.

In de kolom raming 2018 is de verwachte kavelverkoop vermeld die opgenomen is in de oorspronkelijke grondexploitaties (begroting 2018). Conform de geactualiseerde grexen zijn in de kolom 'projectenrapportage 2018' de aangepaste verkoopprognoses opgenomen.

Naam complex	raming 2018	proj.rapp. 2018	peildatum 1-6-2018	
			werkelijk 2018	in optie
Onderhanden werk woningbouw				
16- Franciscushof / Noordrand	2	2	1	3
16- Franciscushof / Singel	3	3	3	4
47- Salland II fase 1	2	1	1	0
47- Salland II fase 2	43	10	10	60
69- Oerland / Pereland Broekland	2	1	0	1
74- Borgwijk Luttenberg	3	4	3	1
76- Wörmink Mariënheem	3	6	6	0
78- de Veldegge Heeten	4	4	2	2
79- 't Broeck Broekland	4	4	0	0
84- de Kleine Hagen Laag Zuthem	3	6	6	0
88- Lierderholthuis	1	4	2	2
92- Burgemeesterkwartier	nvt			
Totaal woningbouw	70	45	34	73

Toelichting

- In de 2^e fase Salland II zijn via een openbare biedprocedure 33 kavels voor rijenbouw verkocht. Deze zijn opgenomen in de kolom 'in optie' omdat de koopovereenkomst nog niet getekend is.
Daarnaast zijn alle kavels (27) van de laatste uitgifteronde in optie. Naar verwachting wordt dit jaar voor het merendeel de optie omgezet in een koopovereenkomst.

Naast de eigen actieve grondexploitaties zijn in 2018 ook diverse particuliere plannen in uitvoering en/of in ontwikkeling, onder andere:

- locatie Slotman Heino
- locatie Hutten Nieuw Heeten
- locatie voormalige TNT Raalte
- locatie IJsselgouwe Heeten

Kavelverkoop bedrijven

Het volgende overzicht geeft de werkelijke en verwachte verkoop van kantoren- en bedrijventerreinkavels weer:

Naam complex	raming 2018	proj.rapp. 2018	peildatum 1-6-2018	
			werkelijk 2018	in optie
46- Sallandse Poort kantoren	1	1	0	2
Totaal kantoren	1	1	0	2
Onderhanden werk bedrijventerrein (in ha)				
72- de Zegge VI / <i>ontwikkeling derden</i>	0,3	0,3	0	0
77- de Zegge VII	1,3	2,7	2,7	2,6
Totaal bedrijventerrein	1,6	3,0	2,7	2,6

Kantoren

Mede door het verruimen van de vestigingsmogelijkheden is een toenemende interesse voor de kantorenlocatie Sallandse Poort merkbaar. Concreet is 1 kavel verkocht en een ander in optie. Daarnaast worden met enkele geïnteresseerde ondernemers verkoopgesprekken gevoerd.

Bedrijventerrein

Mede door de aanstelling van een accountmanager bedrijven is de dienstverlening naar de bedrijven sterk verbeterd. Diverse ondernemers hebben aangegeven belangstelling te hebben voor een bedrijfskavel op de Zegge VII. Concreet heeft dit geleid (peildatum 1 juni 2018) tot de verkoop van 2,7 ha. bedrijventerrein en het in optie geven van in totaal 2,6 ha. Daarnaast worden verkoopgesprekken gevoerd met diverse ondernemers die belangstelling hebben voor een nieuwe bedrijfskavel. Er is vraag naar in totaal 15 ha. bedrijventerrein. Opgemerkt wordt dat niet alle interesse zal leiden tot een daadwerkelijke aankoop van een bedrijfskavel.

Nog niet In exploitatie genomen gronden

In de BBV voorschriften is opgenomen dat van gronden welke op korte termijn leiden tot BIE (bouwgrond in exploitatie) de voorbereidingskosten voor een periode van 5 jaar geactiveerd mogen worden. Hierna moeten de kosten geleid hebben tot een actieve grondexploitatie, dan wel moeten ze afgeboekt worden.

Gronden die mogelijk binnen 5 jaar leiden tot een nieuwe BIE zijn:

- Locatie voormalige Hartkampschool;
- Locatie voormalige Gouden Emmer (onderdeel van de integrale studie naar toekomstige woningbouwmogelijkheden in Heino);
- de Kleine Hagen Laag Zuthem 2^e fase;
- Lierderholthuis 2^e fase;
- Locatie voormalig Timmermanshuis / gymzaal Nieuw Heeten.

Voormalige Hartkampschool Raalte

De voorbereidingen voor de ontwikkeling van deze locatie zijn gestart. Naast sociale huurwoningen biedt de locatie ook ruimte voor een aantal vrije kavels. Voor de te maken voorbereidingskosten wordt voorgesteld een budget van € 25.000 beschikbaar te stellen. De dekking wordt gevonden in de in het bestemmingsplan opgenomen grondexploitatie.

Gezien de huidige boekwaarde (€ 485.555) en het verwachte woningbouwprogramma, moet rekening gehouden worden met een negatief exploitatieresultaat.

De Kleine Hagen Laag Zuthem

In de eerste fase van de Kleine Hagen is nog één kavel beschikbaar. In overleg met plaatselijk belang zijn we begonnen met de voorbereidingen voor de ontwikkeling van fase 2. Om dit financieel mogelijk te maken, wordt voorgesteld een budget beschikbaar te stellen van € 25.000. Dit bedrag zal te zijner tijd onderdeel uit gaan maken van de grondexploitatie de Kleine Hagen fase 2.

Omdat hier sprake is van toekomstige bouwgrond in exploitatie mogen de kosten geactiveerd worden.

Lierderholthuis fase 2

In Lierderholthuis zijn alle kavels verkocht. In het bestemmingsplan is de volgende fase bestemd als wijzigingsgebied. Dit houdt in dat wij onder voorwaarden de bestemming kunnen wijzigen in wonen. Er mogen in het wijzigingsgebied ten hoogste 30 woningen gebouwd worden.

Voor de voorbereidingskosten vragen wij uw raad een budget beschikbaar te stellen van € 25.000. De kosten gaan onderdeel uitmaken van de te zijner tijd op te stellen grondexploitatie.

Conform de BBV voorschriften kunnen de kosten geactiveerd worden (toekomstige bouwgrond in exploitatie).

Voormalig Timmermanshuis / gymzaal Nieuw Heeten

In het najaar van 2017 is, naar aanleiding van een verzoek van plaatselijk belang, een start gemaakt met het onderzoeken van de mogelijkheid van woon-werken op deze locatie. Samen met geïnteresseerde ondernemers, PB en de bevolking wordt het plan uitgewerkt. Uw raad wordt gevraagd een budget van € 20.000 beschikbaar te stellen voor betaling van de voorbereidingskosten. Dekking wordt gevonden in de te zijner tijd op te stellen grondexploitatie.

Risico's

Voor de in exploitatie zijnde complexen geldt onderstaande risicokaart.

nr.	omschrijving	GREX	risico	Toelichting
Woningbouw				
16	Franciscushof			hoge boekwaarde, lange looptijd
46	Sallandse Poort			negatief exploitatieresultaat
47	Salland II fase 1			
	Salland II fase 2			
	Salland II fase 3			
69	Oerland / Pereland Broekland			
74	Borgwijk Luttenberg			
76	de Wörmink Mariënheem			
78	de Veldegge Heeten			
79	t Broeck Broekland			
84	Kleine Hagen Laag Zuthem			negatief exploitatieresultaat
88	Lierderholthuis			negatief exploitatieresultaat
92	Burgemeesterkwartier			gering neg. exploitatieresultaat
bedrijven				
72	de Zegge VI **			risico bij ontwikkelaar
77	de Zegge VII			negatief expl.resultaat, hoge boekwaarde en lange looptijd
** de Zegge VI wordt ontwikkeld door een projectontwikkelaar				

Negatief exploitatieresultaat

Een vijftal exploitaties (Sallandse Poort, de Zegge VII, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis en Burgemeesterkwartier) sluit met een negatief resultaat. Conform de BBV-voorschriften is hiervoor een voorziening getroffen. Omdat het exploitatieresultaat negatief is, zal een tegenvaller direct financiële gevolgen hebben. Er zal dan een extra storting in de voorziening te verwachten verliezen doorgevoerd moeten worden. Deze komt dan ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

In de toelichting van de afzonderlijke complexen in de Projectenrapportage is bij de uitwerking van de risico's en kansen, het financieel effect op het eindresultaat berekend wanneer er sprake zou zijn van een wijziging in de parameters.

Naast de gevoeligheid met betrekking tot de parameters hebben verdere vertraging (tijd), een veranderende afzet (lagere opbrengsten) en de aanbestedingsmarkt (kostenstijging), gevolgen voor het eindresultaat. Deze scenario's zijn eveneens doorberekend.

Op basis van de doorberekende scenario's is een inschatting gemaakt van het totale financiële risico binnen de grondexploitatie. Afgerond is het totale risico berekend op € 6 mln., als volgt onderverdeeld:

Resumé	bedrag
woningbouw	2.103.867
kantoren	150.115
bedrijventerrein	3.698.063
totaal	5.952.045

In de jaarrekening 2017 was het risico binnen de grondexploitatie nog berekend op € 6,4 mln. De vermindering van het risico is met name het gevolg van het herstel van de woningmarkt.

Het berekende risicobedrag van € 6 mln. maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen.

Risico's i.v.m. programmeringsafspraken

De gemaakte afspraken in het kader van de provinciale woningbouwprogrammering zijn voortdurend een aandachtspunt. Doordat binnen die programmering sprake is van een plafond, kan dit betekenen dat de ontwikkeling van nieuwe initiatieven slechts plaats kan vinden indien gelijktijdig wordt gesneden in reeds bestaande plannen. Dit levert een risico op voor bestaande woningbouwcomplexen en dit risico spitst zich dan met name toe op het complex Franciscushof.

Begin 2017 zijn onder regie van de provincie op regionaal niveau afspraken gemaakt m.b.t. de bedrijventerreinenprogrammering. Deze gemaakte afspraken kunnen voor de Zegge VII een extra risico zijn. Mocht de verkoop van bedrijfskavels de komende jaren achterblijven bij de prognoses dan zal op basis van die programmeringsafspraken een deel van het bedrijventerrein herbestemd moeten worden. De betreffende gronden zullen in dat geval afgewaardeerd moeten worden. Gezien de huidige belangstelling voor bedrijfskavels gaan wij er vooralsnog niet van uit dat hiervan sprake is.

Risico's overige terreinen

In het in de projectenrapportage opgenomen overzicht van Overige Terreinen zijn de niet benodigde gronden gewaardeerd op de agrarische waarde. Het risico van bijvoorbeeld afwaarderen is hierdoor niet meer aanwezig. Gronden die niet meer nodig zijn om in portefeuille te houden, worden verkocht. Het risico binnen het onderdeel Overige Terreinen is derhalve zeer beperkt.

Reserves grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie kent per 1-1-2018 een stand van € 5 mln.

Dit is de in de Nota Grondbeleid bepaalde bovengrens.

Op basis van de geactualiseerde grondexploitaties 2018 is de volgende prognose van de algemene reserve grondexploitatie voor 2018 opgemaakt:

	Jaarrek. 2017	2018
Stand per 1-1	3.734.084	5.000.000
Stortingen	3.552.104	913.000
Onttrekkingen	1.883.327	893.500
Afroming reserve	402.860	19.500
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000

Conform de gewijzigde BBV voorschriften hopen we in de jaarrekening 2018 binnen de complexen Salland II fase 1 en 2, Broekland Wellegiesland, Borgwijk Luttenberg, de Wörmink Mariënheem en de Veldegge Heeten een tussentijdse winstneming door te voeren van in totaal € 0,8 mln.

Het hierboven berekende surplus (€ 19.500) boven de grens van € 5 mln. komt bij de jaarrekening 2018 ten gunste van de algemene bestemmingsreserve.

De algemene reserve grondexploitatie maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen.

Kiezebos III

Binnen het plan Kiezebos III moet nog een aantal civieltechnische aanpassingen (onder andere) doorgevoerd worden. Omdat het complex Kiezebos III al afgesloten is kunnen de extra kosten daarvan (€ 20.000) niet binnen dit complex verantwoord worden. Voorgesteld wordt de dekking te vinden door bij het opstellen van de jaarrekening te beschikken over de algemene reserve grondexploitatie.

Voorziening te verwachte verliezen

Na actualisatie van de grexten blijkt een extra storting (€ 97.455) vanuit de algemene reserve grondexploitatie in de voorziening te verwachte verliezen noodzakelijk om de verwachte exploitatietekorten op te kunnen vangen.

Voorgesteld wordt voor de ontwikkeling locatie voormalige Hartkampschool Raalte € 25.000, woningbouwlocatie de Kleine Hagen fase 2 € 25.000, woningbouwlocatie Lierderholthuis fase 2 € 25.000 en de ontwikkeling locatie voormalig dorps huis en gymzaal Nieuw Heeten € 20.000 te ramen ten laste van de grondexploitatie. Daarnaast € 20.000 voor civieltechnische aanpassingen Kiezebos III ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

De voorziening is als volgt opgebouwd:

complex	Jaarrek. 2017	Proj.rapp. 2018	mutatie
46- Sallandse Poort	671.502	728.289	56.787
77- de Zegge VII	4.833.764	4.968.458	134.694
84- Kl. Hagen Laag Zuthem	226.967	192.024	-34.943
88- Lierderholthuis	308.823	273.709	-35.114
92- Burgemeesterkwartier	50.394	26.425	-23.969
totaal	6.091.450	6.188.905	97.455

Complexen grondexploitatie

De afzonderlijke complexen worden in de Projectenrapportage gebiedsontwikkeling 2018 nader toegelicht.

Hoofdstuk 7: Financiële overzichten

In dit hoofdstuk worden de volgende financiële overzichten gepresenteerd:
het totaaloverzicht financiële gevolgen zomernota, uitgesplitst in:

- autonome ontwikkelingen / extra middelen
- bedrijfsvoering
- per programma het totaalbedrag van de aanpassingen en de nieuwe prognose voor de begroting 2018.

WAT HEEFT HET ONS (TOT NU TOE) GEKOST?

Progr.	Taak- veld	Ontstaan door:	V/N	2018	2019	2020	2021
ONDERDEEL AUTONOME ONTWIKKELINGEN / EXTRA BUDGETTEN EXPLOITATIE							
1.1	0.1	Uitbreiding formatie bestuur	N	€ 37.000	€ 74.000	€ 74.000	€ 74.000
9.0	0.4	Kosten bedrijfsvoering	N	€ -	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
1.1	0.1	Meerjarige incidentele kosten overhead	N	€ 28.435	€ 56.870	€ 56.870	€ 56.870
1.1	0.1	Uitbreiding formatie wethouders inrichting werkplek	N	€ 4.000			
2.1	4.3	Verlagen budget leerlingenvervoer	V	€ -60.000	€ -60.000	€ -60.000	€ -60.000
2.1	4.2	Extra kapitaallasten door hogere investering Korenbloem (€ 480.000)	N	€ -	€ -	€ -	€ 24.000
2.1	4.2	Extra kapitaallasten parkeergelegenheid Korenbloem investeringbedrag € 97.000	N	€ -	€ -	€ -	€ 7.275
2.1	4.2	Kapitaallasten huisvesting Raalte Noord investeringsbedrag € 293.600	N	€ -	€ 18.834	€ 18.834	€ 18.834
2.2	5.3	Uitvoering renovatie boerderij Strunk	V	€ -35.876			
2.2	5.3	Verlaging subsidie renovatie boerderij Strunk	N	€ 35.876			
2.3	5.2	Investering waterveld hockey	N	€ 42.500			
2.3	5.2	t.l.v. restantkrediet provinciale stimuleringsgelden	V	€ -42.500			
2.3	5.2	Afschrijvingslasten restant investering waterveld hockey € 57.500	N	€ -	€ 3.207	€ 3.207	€ 3.207
9.0	0.10	Onttrekking gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey	V	€ -	€ -3.207	€ -3.207	€ -3.207
9.0	0.10	Storting in gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey	N	€ 57.500			
9.0	0.10	Onttrekking bestemmingsreserve renovatie sportvelden	V	€ -57.500			
9.0	0.5	<i>Nieuw Tijenraan</i> Opheffing Stichting beheer Goederen	V	€ -1.555.884			
2.3	5.2	Voordeel kapitaallasten Tijenraan uitstel	V	€ -640.000			
		<i>Storting in aandelenkapitaal Nieuw Tijenraan € 400.000</i>					
2.3	5.2	Storting in Risicovoorziening Nieuw Tijenraan	N	€ 400.000			
9.0	0.10	Storting in Gekoppelde reserve Nieuw Tijenraan	N	€ 1.479.884			
9.0	0.10	Storting in reserve Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan	N	€ 316.000			
2.3	5.2	Kosten sluiting en verhuizing Nieuw Tijenraan	N	€ 105.000			
9.0	0.10	T.l.v. reserve Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan	V	€ -105.000			
2.3	5.2	Afschrijvingslasten meerkosten nieuw Tijenraan Beachveld, gebouw, openbare ruimte	N	€ 0	€ 10.217	€ 10.472	€ 10.734
9.0	0.10	Dekking t.l.v. Gekoppelde reserve Nieuw Tijenraan	V		€ -10.217	€ -10.472	€ -10.734
4.1	7.4	Verhogen bijdrage OD Ijsselland	N	€ 6.671	€ 6.671	€ 6.671	€ 6.671
4.2	2.1	Aframen geraamde inkomsten waarborgfonds voor schades	N	€ 23.000	€ 23.000	€ 23.000	€ 23.000
4.2	5.7	Extra kosten door stormschade voorjaar	N	€ 60.000			
4.2	2.1	Onderzoek wegbeheer	N	€ 75.000			

Progr.	Taak- veld	Ontstaan door:	V/N	2018	2019	2020	2021
9.0	0.10	t.l.v. reserve wegen	V	€ -75.000			
4.2	2.1	Haalbaarheidsonderzoek integrale aanpak wijk Westdorp	N	€ 75.000			
9.0	0.10	t.l.v. reserve stedelijke vernieuwing	V	€ -75.000			
4.2	2.1	Aanvullende maatregelen de Zegge	N	€ 125.000			
4.2	2.1	Subsidie provincie	V	€ -125.000			
4.2	2.1	Kapitaallasten eenmalig verhoging krediet vervanging beschoeiing (€ 250.000)	N	€ -	€ -	€ 18.750	€ 18.750
4.3	7.2	Riolering Keizer Nieuw Heeten	N	€ 90.000			
9.0	0.10	t.l.v. voorziening riolering	V	€ -90.000			
4.3	7.3	Voordeel kosten afval Rova	V	€ -105.000			
4.3	7.3	Meeropbrengst afvalstoffenheffing	V	€ -130.000			
4.3	7.3	Storting in voorziening afvalverwijdering	N	€ 235.000			
4.3	7.3	Voordeel btw afvalstoffenheffing	V	€ -39.750			
4.3	7.4	Onderzoek klimaatbeleid	N	€ 60.000			
9.0	0.10	t.l.v. voorziening vervanging en renovatie riolering	V	€ -35.000			
9.0	0.10	t.l.v. reserve klimaatbeleid	V	€ -25.000			
4.3	7.5	Hogere kosten beheer begraafplaatsen	N	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
		Eenmalig hogere opbrengsten leges grafrechten	V	€ -50.000			
		Structureel hogere opbrengsten leges grafrechten	V	€ -10.000	€ -10.000	€ -10.000	€ -10.000
5.1	7.1	Verhoging gemeentelijke bijdrage aan GGD	N	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000
6.1	8.2	Ontwikkeling locatie voormalige Hartkampschool	N	€ 25.000			
6.1	8.2	t.l.v. grondexploitatie	V	€ -25.000			
6.1	8.2	Woningbouwlocatie de Kleine Hagen fase 2	N	€ 25.000			
6.1	8.2	t.l.v. grondexploitatie	V	€ -25.000			
6.1	8.2	Woningbouwlocatie Lierderholthuis fase 2	N	€ 25.000			
6.1	8.2	t.l.v. grondexploitatie	V	€ -25.000			
6.1	8.2	Ontwikkeling locatie voormalige dorpshuis en gymzaal Nieuw Heeten	N	€ 20.000			
6.1	8.2	t.l.v. grondexploitatie	V	€ -20.000			
6.1	8.2	Civieltechnische aanpassingen Kiezebos III	N	€ 20.000			
9.0	0.10	t.l.v. algemene reserve grondexploitatie	V	€ -20.000			
6.2	5.7	(Extra) toezicht en projectbegeleiding aanleg glasvezel	N	€ 75.000			
6.3	2.1	Capaciteit Knooppunt Raalte/N35 Wijthmen-Nijverdal	N	€ 70.000			
9.0	0.4	Vervallen lagere licentiekosten C2go	N	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000

Progr.	Taak- veld	Ontstaan door:	V/N	2018	2019	2020	2021
9.0	0.8	Stelpost sociaal Domein	V	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000
9.0	0.5	Renteresultaat	V	€ -200.000			
9.0	0.5	Vrijval stelpost renteschommelingen	V	€ -115.000			
9.0	0.5	Hogere opbrengst dividend BNG	V	€ -35.297			
9.0	0.5	Hogere opbrengst dividend Vitens	V	€ -37.597			
9.0	0.5	Hogere opbrengst dividend Rova	V	€ -133.652			
9.0	0.7	Hogere algemene uitkering meicirculaire 2018	V	€ -915.924	€ -2.008.894	€ -2.614.342	€ -3.121.430
		Stelpost Loonontwikkeling begroting 2019	N		€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000
		Stelpost loonontwikkeling 2019 tlv sociaal domein	V		€ -48.000		
		Stelpost gesubsidieerde instellingen	N		€ 78.000	€ 78.000	€ 78.000
		Stelpost prijsstijgingen	N		€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
		Stelpost volumegroei Sociaal Domein	N			€ 300.372	€ 608.254
		Stelpost abonnementstarief WMO	N		€ 286.000	€ 286.000	€ 296.000
		Stelpost BTW-Compensatiefonds	N	€ 242.000			
		Stelpost looncompensatie huishoudelijke hulp	N	€ 31.680	€ 82.720	€ 124.960	€ 167.200
		Verhoogde stelpost huishoudelijke hulp	N	€ 56.019			
		Verhoogde stelpost armoedebestrijding kinderen	N		€ 6.517	€ 6.517	€ 6.517
		Stelpost schulden en armoede	N	€ 46.863	€ 38.575	€ 38.575	
		Stelpost referendum	N	€ 12.956			
		Stelpost suppletie- uitkering sociaal domein	N		€ 46.504	€ 46.504	€ 46.504
		Hogere algemene uitkeringjaar 2017	V	€ -175.310			
		Stelpost verhoogde asielinstroom 2017	N	€ 128.477			
9.0	0.8	Opbrengst verkoop grondstroken	V	€ -29.945			
9.0	3.3	Lagere opbrengst reclamebelasting	N	€ 22.000			
6.2	3.1	Lagere subsidie stichting ondernemersfonds Raalte	V	€ -22.000			
9.0	3.4	Hogere opbrengst toeristenbelasting	V	€ -23.000			
9.0	3.4	Lagere opbrengst forensenbelasting	N	€ 6.878	€ 6.878	€ 6.878	€ 6.878

Progr.	Taak- veld	Ontstaan door:	V/N	2018	2019	2020	2021
Div	Div	Voordeel kapitaallasten door uitstel vervangingsinvesteringen Beheer en Onderhoud	V	€ -86.000			
Div	Div	Rentevoordeel doorschuiven kredieten	V	€ -	€ -64.680	€ -33.550	€ -
Div	Div	Doorschuiven kredieten naar 2019	V	€ -145.000			
Div	Div		N		€ 145.000		
Div	Div	Eenmalige kleine en administratieve wijzigingen	V	€ -7.162			
Div	Div	Structurele kleine en administratieve wijzigingen	N	€ 5.955	€ 5.955	€ 5.955	€ 5.955
		TOT. AUTONOME ONTWIK./EXTRA BUDGETTEN	V	€ -1.118.703	€ -2.050	€ -312.006	€ -432.722

AUTONOME ONTWIKKELINGEN/BEDRIJFSVOERING				2018	2019	2020	2021
9.0	0.4	Kosten verlenging huidig financieel systeem	N	€ 19.000			
9.0	0.4	Autonome loonontwikkeling gemeente	N	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
		TOT AUTONOME ONTWIKK/BEDRIJFSVOERING	N	€ 94.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000

		TOTALE GEVOLGEN ZOMERNOTA	V	€ -1.024.703	€ 72.950	€ -237.006	€ -357.722
--	--	----------------------------------	----------	---------------------	-----------------	-------------------	-------------------

WAT HEEFT HET ONS (TOT NU TOE) GEKOST?

AANPASSINGEN PER PROGRAMMA TOTAAL

Nr	Programma	2018	2019	2020	2021
1.1	Bestuur en dienstverlening	€ 69.435	€ 130.870	€ 130.870	€ 130.870
1.2	Veiligheid en Handhaving	€ -	€ -	€ -	€ -
2.1	Onderwijs	€ 60.000-	€ 41.166-	€ 41.166-	€ 9.891-
2.2	Welzijn	€ -	€ -	€ -	€ -
2.3	Sport	€ 135.000-	€ 13.424	€ 13.679	€ 13.941
3.1	Arbeidsparticipatie en inkomen	€ -	€ -	€ -	€ -
4.1	Wonen, woon- en werkomgeving	€ 6.671	€ 6.671	€ 6.671	€ 6.671
4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	€ 233.000	€ 23.000	€ 41.750	€ 41.750
4.3	Milieu- en duurzaamheid	€ 70.250	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
5.1	Maatsch ond, begeleiding en jeugdhulp	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000
6.1	Ruimtelijke ordening	€ 20.000	€ -	€ -	€ -
6.2	Economie	€ 53.000	€ -	€ -	€ -
6.3	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 70.000	€ -	€ -	€ -
9.0	Financiën	€ 1.209.852-	€ 246.124-	€ 461.215-	€ 647.018-
0	Diverse programma's	€ 232.207-	€ 86.275	€ 27.595-	€ 5.955
	Totaal	€ 1.024.703-	€ 72.950	€ 237.006-	€ 357.722-

BEGROTING 2018 NA WIJZIGINGEN ZOMERNOTA

Nr	Programma	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo begr 2018	Prognose lasten 2018	Prognose baten 2018	Prognose saldo 2018	Verschil saldo begr - saldo prognose 2018
1.1	Bestuur en dienstverlening	€ 4.325.000	€ 1.178.013	€ 3.146.987	€ 69.435	€ -	€ 69.435	€ 3.077.552-
1.2	Veiligheid en Handhaving	€ 2.962.816	€ 263.403	€ 2.699.413	€ -	€ -	€ -	€ 2.699.413-
2.1	Onderwijs	€ 5.172.883	€ 752.060	€ 4.420.823	€ 60.000-	€ -	€ 60.000-	€ 4.480.823-
2.2	Welzijn	€ 2.411.072	€ 365.355	€ 2.045.717	€ 35.876-	€ 35.876-	€ -	€ 2.045.717-
2.3	Sport	€ 5.614.304	€ 2.544.704	€ 3.069.600	€ 135.000-	€ -	€ 135.000-	€ 3.204.600-
3.1	Arbeidsparticipatie en inkomen	€ 13.801.367	€ 6.178.984	€ 7.622.383	€ -	€ -	€ -	€ 7.622.383-
4.1	Wonen, woon- en werkomgeving	€ 2.178.861	€ 1.125.039	€ 1.053.822	€ 6.671	€ -	€ 6.671	€ 1.047.151-
4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	€ 12.006.387	€ 5.612.822	€ 6.393.565	€ 335.000	€ 102.000	€ 233.000	€ 6.160.565-
4.3	Milieu- en duurzaamheid	€ 6.702.498	€ 7.728.566	€ 1.026.068-	€ 260.250	€ 190.000	€ 70.250	€ 1.096.318
5.1	Maatsch ond, begeleiding en jeugdhulp	€ 20.864.461	€ 2.423.915	€ 18.440.546	€ 90.000	€ -	€ 90.000	€ 18.350.546-
6.1	Ruimtelijke ordening	€ 8.323.394	€ 7.365.360	€ 958.034	€ 20.000	€ -	€ 20.000	€ 938.034-
6.2	Economie	€ 1.137.702	€ 645.610	€ 492.092	€ 53.000	€ -	€ 53.000	€ 439.092-
6.3	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 13.602	€ -	€ 13.602	€ 70.000	€ -	€ 70.000	€ 56.398
9.0	Financiën	€ 13.167.695	€ 62.498.211	€ 49.330.516-	€ 91.500	€ 1.301.352	€ 1.209.852-	€ 48.120.664
	Diverse programma's			€ -	€ 232.207-	€ -	€ 232.207-	€ 232.207-
	Totaal	€ 98.682.042	€ 98.682.042	€ -	€ 532.773	€ 1.557.476	€ 1.024.703-	€ 1.024.703-

Bijlagen:

- overzicht algemene bestemmingsreserve
- overzicht mutaties in reserves in 2018 bevoegdheid van de raad
- overzicht beschikbaar stellen krediet bevoegdheid van de raad
- overzicht onvoorzien structureel en eenmalig
- gekoppelde reserve afschrijvingslasten waterveld hockey
- egalisatiereserve onderhoud gebouw Tijenraan
- gekoppelde reserve afschrijvingslasten Nieuw Tijenraan
- risicovoorziening Nieuw Tijenraan
- reserve aanloopverliezen Nieuw Tijenraan
- reserve beschermd wonen

Algemene bestemmingsreserve 2018

stand per 01 januari 2018 cfm staat reserves	€ 9.304.669
Rekeningssaldo 2017	€ -219.360
	€ 9.085.309
claims via raadsbesluit rekening 2017 in 2018:	
* lijst eenmalige kredieten naar 2018	€ -696.841
* eenmalige uitgaven 2017 naar 2018	€ -477.892
* stelposten algemene uitkering naar 2018	€ -240.132
	€ -1.414.865
Overbrengen kd van 2017 naar 2018 al tlv alg bestemmingsreserve	€ -1.233.158
	€ -2.648.023
saldo per 1-1-2018	€ 6.437.286
dekking begroting 2018	€ -2.216.626
amendement stimuleringsleningen	€ -10.000
dekking begroting 2019	€ -665.769
amendement stimuleringsleningen	€ -10.000
dekking begroting 2020	€ -166.119
amendement stimuleringsleningen	€ -10.000
dekking begroting 2021	€ -151.650
amendement stimuleringsleningen	€ -10.000
stand per 14-06-2018	€ 3.197.122

Mutaties in reserves in 2018 bevoegdheid van de raad				
Bwn	Omschrijving	WBS	Beschikking over reserve:	Bedrag
Uitname uit reserves				
div.	mutaties SPP	div.	Strategische PersoneelsPlanning	€ 146.241
105	woonwagenstandplaatsen	M6822301	reserve woonwagenstandplaatsen	€ 29.902
115	Treffer Heino	M6530301	reserve sociale infrastructuur	€ 16.600
119	Accountmanager Zegge VII	M6830300	algemene reserve grondexploitatie	€ 137.500
125	Hockeyveld SMHC vervallen	M6531101	herstructurering sportvelden	€ -10.000
				€ 320.243
Starting in reserves				
div.	mutaties SPP	div.	Strategische PersoneelsPlanning	€ 25.893
				€ 25.893

Beschikbaar stellen krediet bevoegdheid van de raad				
Bwn	Omschrijving	WBS	Dekking	Bedrag
108	aansch hoogwerker voor bomensnoei	M6560105	externe diensten bomenonderhoud	€ 78.132
115	Treffer Heino	M8530020	tlv reserve soc infrastructuur	€ 16.600
128	Beschermd wonen	M8671102	bijdrage gem Deventer	€ 65.000
103	Kavelruil N35	M8801996	bijdrage derden	€ 197.300
129	Haalbaarheidsonderzoek verkabeling	M8810801	externe diensten / bijdr derden	€ 46.000
105	Woonwagenstandplaatsen	M8822001	reserve woonwagenstandplaatsen	€ 38.900
				€ 441.932

Stand onvoorzien / eenmalig 2018			
Onvoorzien structureel			
0	Prim. begroting 2018	€	50.000
Resteert d.d. 14-06-2018		€	50.000
Eenmalige middelen			
0	Prim. begroting 2018	€	50.000
105	groot onderhoud woonwagenstandplaatsen	€	8.998-
Resteert d.d. 14-06-2018		€	41.002

Reserve		Gekoppelde reserve afschrijvingslasten Waterveld Hockey				
Nummer	512					
Portefeuillehouder:	Wethouder Melenhorst					
Budgethouder:	A. Nijman					
Soort:	Bestemmingsreserve					
Doelstelling:	Deze gekoppelde reserve afschrijvingslasten is bestemd voor het mitigeren van de jaarlijkse <u>extra</u> afschrijvingslasten voortkomend uit de meerkosten investering Hockeyveld (i.v.m. waterveld) ad € 100.000 (zie zomernota 2018). Dit betreft de aanleg van een hockeyveld, de meerkosten worden deels afgedekt met de stimuleringssubsidie sport van de provincie ad € 42.500. Voor het restant ad € 57.500 wordt deze gekoppelde reserve gevormd.					
Ontstaan:	2018					
Duur van de reserve:	15 jaar					
Bodem / plafond:	0					
Financiën:	2018	2019	2020	2021		
Stand per 01-01	€ -	€ 57.500	€ 54.293	€	51.006	
Rentetoevoeging	€ -	€ -	€ -	€	-	
Vermeerderingen	€ 57.500	€ -	€ -	€	-	
Verminderingen		€ 3.207	€ 3.287	€	3.369	
Stand per 31-12	€ 57.500	€ 54.293	€ 51.006	€	47.637	
Rentetoevoeging:	Er wordt aan deze reserve geen rente toegevoegd.					
Vermeerderingen:	Bij de vorming van deze gekoppelde reserve afschrijvingslasten (zomernota 2018) wordt de reserve éénmalig gevoed met € 57.500 (uit de bestemmingsreserve renovatie sportvelden).					
Verminderingen:	Jaarlijks wordt ten gunste van de exploitatie een bedrag gelijk aan de extra afschrijvingslasten onttrokken zodat per saldo het effect op de exploitatie nihil is.					
Onderhoudsplan en/of claims:	Deze reserve is onlosmakelijk verbonden met de investering op de balans op de post materiële vaste activa en in de staat C van investeringen.					
Advies:	Instellen van deze bestemmingsreserve om conform de BBV richtlijnen van materiële vaste activa december 2017 te handelen.					

Reserve		Egalisatiereserve onderhoud gebouw Tijenraan						
Nummer	924							
Portefeuillehouder:	Wethouder Wagenmans							
Budgethouder:	John de Kruijff							
Soort reserve:	Bestemmingsreserve							
Doelstelling:	De reserve is gevormd om de kosten voor onderhoud van het gebouw Tijenraan op te kunnen vangen. De storting aan de reserve is ieder jaar gelijk, de onttrekking fluctueert per jaar. De reserve heeft een egaliserend karakter.							
Ontstaan:	2018							
Duur van de reserve:	niet bepaald							
Bodem / plafond:	niet bepaald							
Financiën:	2018		2019		2020		2021	
Stand per 01-01	€	-	€	101.700	€	187.700	€	289.400
Vermeerderingen	€	194.000	€	194.000	€	194.000	€	194.000
Verminderen	€	92.300	€	108.000	€	92.300	€	111.400
Stand per 31-12	€	101.700	€	187.700	€	289.400	€	372.000
Vermeerderingen:	Jaarlijks vindt een structurele storting van € 194.000 (geïndexeerd per jaar) in de onderhoudsreserve plaats. De storting komt voort uit de eerdere jaarlijkse storting in de reserve sportgebouwen.							
Verminderen:	De onderhoudskosten voor contractonderhoud, dagelijks onderhoud en groot onderhoud worden uit de reserve gehaald. De kosten komen tot stand op basis van de een jaarlijks eenmalig termijnbedrag. Deze wordt geïncasseerd door een derde partij en uitbetaald wanneer voldaan wordt aan de vastgestelde kwaliteitsnormen voor het onderhoud.							
Onderhoudsplan en/of claims:	De claims volgen uit een onderhoudsplan.							

Reserve		Gekoppelde reserve afschrijvingslasten Nieuw Tijenraan			
Nummer	514				
Portefeuillehouder:	Wethouder Melenhorst				
Budgethouder:	A. Nijman				
Soort reserve:	Bestemmingsreserve				
Doelstelling:	Deze gekoppelde reserve is bestemd voor het mitigeren van de jaarlijkse afschrijvingslasten voortkomend uit : 1. de investeringen in de infrastructuur omgevingsgebied Tijenraan van € 1.218.000 ¹⁾ 2. de afrondende investeringen Tijenraan van € 261.000 (zie zomernota 2018). Dit betreft de aanleg van een beachveld, de meerwerkkosten voor het gebouw en de openbare ruimte (resp. € 124.000; € 37.000 en € 100.000).				
Ontstaan:	2018				
Duur van de reserve:	20 jaar				
Bodem / plafond:					
Financiën:	2018	2019	2020	2021	
Stand per 01-01	€ -	€ 1.479.884			
Rentetoevoeging	€ -	€ -	€ -	€ -	
Vermeerderingen	€ 1.479.884	€ -	€ -	€ -	
Verminderingen		€ 26.865	€ 27.536	€ 28.661	
Stand per 31-12	€ 1.479.884	€ 1.453.019	€ 1.425.483	€ 1.396.822	
Rentetoevoeging	Er wordt aan deze reserve geen rente toegevoegd.				
Vermeerderingen:	Bij de vorming van deze gekoppelde reserve (zomernota 2018) wordt de reserve éénmalig gevoed vanuit het liquidatiesaldo van de SBG.				
Verminderingen:	Jaarlijks wordt ten gunste van de exploitatie een bedrag gelijk aan de afschrijving onttrokken zodat per saldo het effect op de exploitatie nihil is.				
Onderhoudsplan en/of claims:	De reserve is onlosmakelijk verbonden met de investering op de balans op de post materiële vast activa en in de staat C van investeringen.				
Advies	Instellen van deze bestemmingsreserve om conform de BBV richtlijnen van materiële vast activa december 2017 te handelen.				

¹ Deze investeringen maakten reeds onderdeel uit van de besluitvorming rond de realisatie van Nieuw Tijenraan dd. 18 december 2014. Nu na daadwerkelijke realisatie/ingebruikname vindt de administratieve afronding plaats.

Voorziening		Risicovoorziening Nieuw Tijenraan			
Nummer	510				
Portefeuillehouder:	Wethouder Melenhorst				
Budgethouder:	A. Nijman				
Soort:	Voorziening				
Doelstelling:	Uitbreiding van het aandelenkapitaal geeft een extra risico van waardevermindering van de aandelen. Dit kunnen we ondervangen door een voorziening te vormen ter hoogte van het vol te storten aandelenkapitaal. Met deze voorziening wordt het risico van mogelijke waardevermindering van de aandelen afgedekt.				
Ontstaan:	2018				
Duur van de reserve:	niet bekend				
Bodem / plafond:	0				
Financiën:	2018	2019	2020	2021	
Stand per 01-01	€ -	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
Rentetoevoeging	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Vermeerderingen	€ 400.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Verminderingen		€ -	€ -	€ -	€ -
Stand per 31-12	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
Rentetoevoeging:	Er wordt aan deze voorziening geen rente toegevoegd.				
Vermeerderingen:	Bij de vorming van deze risicovoorziening (zomernota 2018) wordt de voorziening éénmalig gevoed met € 400.000 (uit de vrijkomende middelen vrijval kapitaallasten Tijenraan 2018 en liquidatie SBG 2018).				
Verminderingen:	N.v.t.				
Onderhoudsplan en/of claims:	N.v.t.				
Advies:	Instellen van deze risicovoorziening om evt. waarderingsverliezen af te kunnen dekken.				

Reserve		Aanloopverliezen nieuw Tijenraan			
Nummer	515				
Portefeuillehouder:	Wethouder Melenhorst				
Budgethouder:	A. Nijman				
Soort:	Bestemmingsreserve				
Doelstelling:	Door vorming van deze reserve aanloopverliezen voor de eerste twee gebruiks jaren kunnen reguliere aanloopkosten zo nodig gedekt worden.				
Ontstaan:	2018				
Duur van de reserve:	niet bekend				
Bodem / plafond:	0				
Financiën:	2018	2019	2020	2021	
Stand per 01-01	€ -	€ 211.000	€ 211.000	€	211.000
Rentetoevoeging	€ -	€ -	€ -	€	-
Vermeerderingen	€ 316.000	€ -	€ -	€	-
Verminderingen	€ 105.000	€ -	€ -	€	-
Stand per 31-12	€ 211.000	€ 211.000	€ 211.000	€	211.000
Rentetoevoeging:					
Vermeerderingen:	Bij de vorming van deze risicovoorziening (zomernota 2018) wordt de voorziening éénmalig gevoed met € 316.000 (uit de vrijkomende middelen vrijval kapitaallasten Tijenraan 2018 en vrijval liquidatie SBG 2018)				
Verminderingen:	Voorgesteld wordt om voor de compensatie van dit aanloopverlies € 105.000 te onttrekken aan deze Reserve Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan.				
Onderhoudsplan en/of claims:	N.v.t.				
Advies:	Instellen van deze bestemmingsreserve om evt. éénmalige aanloopverliezen 2018 en 2019 af te kunnen dekken.				

Reserve		Beschermd Wonen			
Nummer	665				
Portefeuillehouder:	G. Toeter				
Budgethouder:	T. Schrör				
Soort:	Regioreserve beschermd wonen				
Doelstelling:	1. De middelen dienen te worden aangewend voor investeringen in de transformatie van het sociaal domein 2. De investeringen dienen in lijn te zijn met de regiovisie, het regionaal actieplan/ plan van aanpak Raalte 3. De investering van de middelen dient plaats te vinden in de periode 2018-2020				
Ontstaan:	Besluit Zomernota 2018/ Voorstel afkomen regioreserve beschermd wonen				
Duur van de reserve:	niet bepaald				
Bodem / plafond:	niet bepaald				
Financiën:	2018	2019	2020	2021	
Stand per 01-01		PM	PM	PM	
Rentetoevoeging					
Vermeerderingen	PM				
Verminderingen					
Stand per 31-12	PM	PM	PM	PM	